СЛОВО Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

5 (745), 6—12 лютого 2014

Степан ВОВКАНИЧ: «Євроінтеграція для українців — це не тільки економіка»

Розмова з доктором економічних наук, професором, провідним науковим співробітником Інституту регіональних досліджень НАНУ Степаном Йосиповичем Вовканичем.

— Пане Степане! В Україні криза не тільки економічна, а й духовна — у головах і серцях. Як далі нам працювати, щоб забезпечити не тільки сталість, а й тяглість розвитку українського суспільства? Чи нині, у час структуризації інформаційного суспільства, Шевченків рік стане для України поступом?

— Шевченкові Кирило-Мефодіївські братчики за часів жорстокого царату сміливо започаткували українську національну ідею: Україна — без холопа і пана. Сьогоднішній Євромайдан у Шевченків рік підтвердив, що слово Кобзаря звільнило суспільний загал від рабської німоти, але не від того пана, який, окрім усіляких благ, велелюдно обіцяв почути кожного. Зайнявши найвищу в країні державну посаду, обіцяльник став таким глушманом, що не тільки не почув Велику Майданну Україну, не приростив середній клас як рушійну силу розвитку модерного інформаційного суспільства, а й не перетворив двохсотріччя від дня народження національного Пророка на рік поступу України до Європи, не започаткував зміни та інтеграцію до найвищих цивілізаційних здобутків і соціальних цінностей світової спільноти.

Неекономічні чинники нині мають стати головними об'єктами й суб'єктами суспільної уваги, оскільки основне місце потрібно надати людині й нації, щоб їхнє середовище (і економічне, і світоглядне, і мовно-інформаційне, а отже, — й інформаційний простір) зберегти, гармонізувати і гуманізувати відповідно до загальнолюдських цінностей і високих стандартів життя.

— Минулий, 2013-й рік та Євромайдан — як історична подія, вже продемонстрували, яке надзвичайно велике значення для України має вибір вектора інтеграції...

— В умовах сьогоднішнього подвійного постімперсько-тоталітарного тиску на Україну колосальної соціогуманістичної ваги набуває саме **асиміляційний чинник інтеграції** у сенсі припинення наслідків багатовікової "інтеграції" до складу імперій (царської та більшовицької), насильних "міграцій" через виселення до Сибіру, переселення селян чи їхню втечу від голодної смерті в уже зросійщені міста, заселення опустілих територій байдужим, якщо не вороже заідеологізованим етносом, застосування інших важелів розмивання українськості. Знищенням, власне, нашої "іншості", засекречуванням та безкарністю геноцидних голодоморів та інших імперських злочинів, сьогоднішньою брехнею, що буцімто їх не було, реально зумовлені й лише так можуть бути, очевидно, пояснені протистояння і жертви на Євромайдані. Прицільні постріли в протестантів, журналістів — це сумарний "інтеграційно-міграційний" наслідок імперського багатовікового нищення національної ідентичності та моногенності українського народу. Поділ німецького чи корейського народів після Другої світової війни не йде в жодне порівняння з цинічно-братнім зачищенням імперською і більшовицькою, царською і радянською, білою, червоною чи будь-якою іншою Росією українців як європейської нації.

"Новий Шевченко". Малюнок Лілії Тимошенко

Отже, євроінтеграція для українців — не тільки економіка, торги, ринки чи фінансові кредити, а основа їхньої християнської громадянсько-гуманістичної сутності: **не робити іншому ненависне тобі**. Нині будь-який серйозний і неупереджений комплексний **аналіз** стану суб'єктів господарювання, темпів розбудови української держави та її інтеграції не може обійтися без розгляду **неекономічних чинників.**

— Бо спочатку було Слово...

— ...Та ще й Шевченкове (у нас, українців), яке поставлене на сторожі, аби ми не були отими рабами німими, тож українці мусили не піддатися асиміляції, а навпаки, стати рівноправними учасниками міждержавних мегаутворень, повинні успішно захищати національні інтереси, зберігати людський капітал, його конкурентоспроможність, етнічну, культурну, релігійну, промислову та інші ідентичності, соціальні цінності, споконвічні традиції та модерні інновації. Щоби ми не втрачали свою суб'єктність і не були, за Іваном Франком, "тяглом у поїздах їх бистроїзних". Нарешті, аби політика українського уряду ґрунтувалася на загальнолюдських вартостях і на засадах стратегічних складових національної ідеї — внутрішній соборнізації України, збереженні самобутності та гідності людини, її спільноти, їхній адекватній зовнішній інтеграції.

Продовження на стор. 6

“Широкомасштабні громадські протести тривають по всій Україні”.

Протистояння

Широкомасштабні громадські протести тривають по всій Україні. Мітинги та демонстрації, які були зумовлені реакцією населення на події в Києві, переросли у більш радикальні дії — блокування та захоплення обласних державних адміністрацій у низці областей України, створення Народних рад.

Якщо не брати до уваги захоплення будівлі Київської міської державної адміністрації, що відбулося 1 грудня минулого року, то першими у четвер 23 січня мітингувальники зайняли Львівську, Рівненську, Тернопільську ОДА. Наступного дня — Івано-Франківську, Чернівецьку та Хмельницьку ОДА. 25 січня протестно налаштоване населення зайняло ОДА у Вінницькій і Полтавській областях. Щоправда, в останні дні січня прокуратури областей оскаржили створення Народних рад у судах.

Пропонуємо до Вашої уваги хронологію протестів в областях України, підготовлену за матеріалами Вікіпедії та повідомленнями інформаційних агентств.

Івано-Франківськ, 24 січня

Львів

23 січня люди заблокували та зайняли будівлю Львівської обласної державної адміністрації, заявили, що створюють Народну раду у Львові та беруть владу у свої руки. Протестувальники змусили написати заяву про звільнення голову ОДА Олега Сала, після чого випустили його з будівлі, а заяву зареєстрували в канцелярії. Незабаром Сало відмовився від заяви, а виконком Львівської облради розпочав свою роботу 25 січня.

Прокуратура оскаржила три рішення облради, які стосуються створення та діяльності Народної ради в області, а саме рішення Львівської облради про утворення виконкому, про звернення до держслужбовців, суддів, працівників правоохоронних органів та військовослужбовців, а також про визнання Народної ради колегіальним органом, уповноваженим представляти інтереси народу України. Згідно з судовим рішенням, Львівській облраді заборонено оприлюднювати свої ухвали.

30 січня активісти повністю звільнили будівлю Львівської облдержадміністрації на вимогу керівництва обласної ради. Протестувальники зайняли адміністрації у шести районах області: Бродівському, Стрийському, Сокалівському, Радехівському, Дрогобицькому, Жовківському, процес створення Народних рад і виконкомів триває.

Рівне

20 січня вночі рівненський “Беркут” готувався до виїзду на Київ. Кілька десятків рівненців автомобілями заблокували виїзд автобуса біля бази “Беркута”.

23 січня кілька тисяч рівненців прийшли до Рівненської ОДА. Керівництво ОДА й активісти провели перемовини, в результаті яких усі заступники голови Рівненської ОДА Анатолій Юхименко, Олексій Губанов, Світлана Сад і Володимир Новак написали заяви про звільнення. Попри це працівники Рівненської ОДА працюють у звичному режимі. Розпорядження чи якихось вказівок не виходити на роботу не було. 4 лютого голова Народної ради Михайло Кириллов обраний головою Рівненської обласної ради.

За фактом захоплення будівлі Рівненської обласної державної адміністрації зареєстровано кримінальне провадження.

Тернопіль

23 січня в Тернополі заблокували будівлю Тернопільської ОДА, після чого за підтримки тернопільського Автомайдану її взяли мітингарі. Цьому посприяв відхід міліціонерів.

25 січня Тернопільська обласна рада відкликала повноваження, які вона делегувала облдержадміністрації, та створила облвиконком. 25 січня Тернопільська обласна рада визнала Народну раду України як орган, уповноважений представляти інтереси народу України на території області.

Також депутати заборонили проводити на території області заходи за участю Збройних сил України, Міністерства внутрішніх справ України, інших правоохоронних органів із використанням спецзасобів, зброї та військової техніки, спрямованих на обмеження прав громадян на проведення мирних зібрань.

Мітингувальники захопили приміщення Збаразької і Тернопільської РДА. На 1 лютого практично у всіх районах області створено Народні ради, ухвалено рішення про створення виконкомів і загонів самооборони. Голова облдержадміністрації керує областю з лікарняного ліжка, один його заступник теж на лікарняному, а ще два подали заяви на звільнення.

Прокуратура Тернополя оскаржує в суді рішення міськради щодо перейменування Майдану Мистецтв на Площу Героїв Євромайдану.

Івано-Франківськ

Увечері 19 січня активісти заблокували військову частину № 1241 внутрішніх військ, коли їм стало відомо про те, що цю частину планують відправити до Києва. Блокування військової частини внутрішніх військ розпочалося також у Калуші.

23 січня розпочалося блокування будівлі Івано-Франківської ОДА. 24 січня без особливого опору міліції та спецпризначенців мітингувальники зайняли будівлю. Через кілька годин вони звели барикади навколо ОДА заввишки 2—3 метри. За фактом захоплення будівлі міліція відкрила кримінальну справу.

25 січня на позачерговій сесії Івано-Франківської облради ухвалили рішення про заборону діяльності та символіки КПУ та Партії регіонів на території області. Також депутати підтримали рішення заборонити спецпідрозділу “Беркут” та іншим спецпризначенцям наближатися ближче ніж на 100 метрів до адмінбудівлі обласної влади. Крім того, своїм рішенням облрада зобов’язала обласну міліцію протягом доби повернути особовий склад правоохоронців і спецпідрозділи з Києва і заборонити виїзд до столиці до 31 травня. Також депутати Івано-Франківської облради створили Народну раду як міжфракційне об’єднання, до якої увійшли 82 опозиційні депутати обласної ради.

Обласна прокуратура тим часом оскаржила в суді рішення облради щодо використання прапорів — червоно-чорного та ЄС. Останній можна використовувати лише після отримання згоди на те від Ради Європи.

Також прокуратура наголосила на незаконності рішення облради щодо припинення в односторонньому порядку дії угоди оренди будівлі Івано-Франківської ОДА. Такі справи, стверджують у прокуратурі, вирішують лише в суді. А створення Народної ради на Прикарпатті тут розцінюють як засягання на Конституційний лад держави.

Хмельницький

23 січня в Хмельницькому тисячі протестувальників пікетували Хмельницьку ОДА, обклавши її барикадами з мішків із снігом, бочок із водою і старих автомобільних шин, із вимогою провести позачергову сесію, щоб ухвалити звернення до чинної влади із закликом припинити силове протистояння в Києві. 24 січня відбулася позачергова сесія Хмельницької облради, на якій 60 із 62 депутатів проголосували за звернення до президента та голови Верховної Ради з вимогою відставки Кабміну, дострокових виборів президента та Верховної Ради, припинення переслідування учасників акцій протесту. Мітингувальники зайняли приміщення ОДА, незважаючи на опір працівників спецпідрозділу “Грифон” і застосування ними сльозогінного газу, та вимагали відставки губернатора Ядухи, однак той утік.

Чернівці

24 січня у Чернівцях опозиційні депутати утворили обласну Народну раду та обрали її президію. Мітингувальники цього ж дня зранку штурмували приміщення Чернівецької ОДА та обласної ради. Після 14 години активісти прорвалися до будівлі з чорного ходу. Вони вступили в переговори з міліцією, за результатом яких частина правоохоронців і працівники облради й ОДА залишили приміщення. Мітингувальники сформували загони самооборони, які захищають приміщення від можливої контратаки правоохоронців або дій провокаторів і мародерів. 25 січня обласна Народна рада закликала працівників облради й ОДА повернутися на свої робочі місця.

Народна рада Чернівецької області ухвалила рішення щодо створення виконавчого комітету, а також народних рад у Чернівцях та адміністративних центрах області. Члени ради ухвалили рішення і щодо створення муніципальної міліції. А голова Чернівецької ОДА Михайло Папієв керувати областю найближчим часом планує з приміщення територіального Управління ДСНС.

Луцьк

24 січня мітингувальники взяли в облогу центр виконавчої влади Волинської області. Щоправда, штурм так і не відбувся, бо голова Волинської обласної ради Володимир Войтович і губернатор Борис Клімчук написали заяви про відставку. Це загалом задовольнило “протестний настрій” мітингувальників, що чекали цих заяв майже 4 години на суворому січневому морозі.

Полтава

23 січня у Полтаві перед будівлею ОДА та облради зібралося близько тисячі людей, які вимагали відставки губернатора області Олександра Удовиченка. Тоді намір штурму будівлі спинив начальник міліції, який вшанував хвилиною мовчання убитих активістів у Києві і разом з усіма заспівав Гімн України.

24 січня мітингувальники намагалася штурмувати будівлю, але правоохоронці стримали натиск. Голова ОДА Олександр Удовиченко відмовився піти у відставку. Наступного дня протестувальники захопили сесійний зал Полтавської обласної ради та почали зводити барикади.

Вінниця

У ніч із 22 на 23 січня у місті за закликом “Правого сектора” відбувся рейд проти “тітушок”. Біля залізничного вокзалу розігнали тих, хто хотів виїхати на антимайдан до Києва, відбулася бійка, в яку втрутилася міліція.

25 січня 2014 року позачергова сесія Вінницької обласної ради мала ухвалити бюджет на 2014 рік і розглянути питання щодо суспільно-політичної ситуації в Україні. Ще до початку сесії перед приміщенням вінницької ОДА вже стояло кілька тисяч мітингувальників. Периметр облдержадміністрації оточило кілька сотень правоохоронців.

Захоплення приміщення Вінницької обласної ради відбулося з сутичками, але без жертв, хоча кілька активістів постраждали.

У захопленій сесійній залі під координацією депутата Верховної Ради Андрія Шевченка депутати-опозиціонери підписали звернення до перших осіб країни з основними вимогами відставки Кабміну, дочасних виборів президента й парламенту. Була створена Народна рада як представницький орган територіальних громад Вінниччини.

1 лютого відбулася сесія обласної ради, яка надала Народній раді три кімнати у своїй будівлі та посади її лідерам. Комунальники після цього розібрали барикади.

Кременчук (Полтавська область)

У Кременчуці 26 січня близько 14.00 активісти прийшли до будівлі міськвиконкому. Мітингувальникам, які хотіли увійти в мерію, дорогу перегородила міліція. Почався опір, у результаті якого вибили двері мерії. Під час переговорів мер Олег Бабаєв пообіцяв, що 27 січня відбудеться позачергова сесія міськради, на якій розглянуть звернення до президента та уряду з вимогою відставки.

27 січня на позачерговій сесії Кременчуцької міської ради на площі Незалежності депутати проголосували за звернення про відставку президента, уряду та міністра внутрішніх справ, проведення позачергових президентських і парламентських виборів, припинення перевищення обов’язків правоохоронними органами, скасування законів, що були ухвалені 16 січня, та примирення усіх сторін.

За фактом замаху на захоплення будівлі Кременчуцької міської ради зареєстроване кримінальне провадження.

Житомир

23 січня під час мирного зібрання громадян на мітингу, який відбувся на майдані Корольова у Житомирі, значна кількість невідомих осіб вчинила спробу захопити будівлю Житомирської обласної державної адміністрації. Депутати Житомирської облради не ухвалили звернення до парламенту щодо політичної ситуації в Україні, чим викликали обурення пікетувальників на вулиці під стінами ОДА. У Житомирі розпочато розслідування за фактом спроби захоплення будівлі ОДА. 24 січня мітингувальники взяли в облогу Житомирську міську раду, яка того ж дня під тиском громадськості висунула вимоги до президента України Віктора Януковича звільнити всіх затриманих активістів Майдану в Києві. Ці вимоги суд визнав незаконними.

Кіровоград

26 січня у Кіровограді близько тисячі людей провели мітинг і пройшли центральною вулицею міста, заблокувавши при цьому одну дорожню смугу. Колону активістів супроводжували міліціонери. Влада забарикадувала приміщення ОДА мішками з піском, які прибрали лише 4 лютого.

Біля пам’ятника Богдану Хмельницькому думки активістів розділилися: більш радикальні пропонували повертатися на площу Кірова для штурму облдержадміністрації, інші — не готові на це піти. Після радикальних закликів деякі люди почали розходитися. Вирішили збирати наступне віче 28 січня у 10:00, причому закликали приходити тільки чоловіків.

Під час мітингів двом активістам Євромайдану, батькові та сину Шмиленкам, розбили голову. За словами постраждалих, удари гумовим молотком завдали “тітушки”.

Ужгород

27 січня на площі Народній біля Закарпатської ОДА зібралися протестувальники. Двері вони не блокували, бо по периметру стояли правоохоронці. Мітингувальники поміж зведених напередодні барикад із мішків зі снігом встановили нові намети. Народне віче, яке зібралося 27 січня в Ужгороді, ухвалило рішення про створення 28 січня Народної ради Закарпаття. Закарпатська обласна рада визнала Народну раду України та проголосувала за створення Народної ради Закарпаття.

Запоріжжя

27 січня відбувся десятитисячний проєвропейський мітинг, який, за даними ЗМІ, спільними зусиллями придушили МВС та “тітушки”.

Наступного дня за “підозрою в участі у масових акціях та захопленні державних органів влади” Запорізьким УБОЗ було затримано лідера Запорізького осередку ВО “Свобода” М. Подлобнікова та громадського діяча Ігоря Артюшенка. Суд наклав на останнього двомісячний домашній арешт. Загалом затримали 32 активістів, з них 6 відпустили на поруки, решта залишилася під домашнім арештом із правом ходити на роботу.

Черкаси

23 січня на мітинг біля облдержадміністрації зібралося близько 20 тисяч осіб, які почали штурм будівлі, зірвавши погони з працівників спецпідрозділу “Грифон”. Працівники міліції забарикадувалися у будівлі й намагалися розігнати натовп, поливаючи його у 10-градусний мороз водою. Розтрощивши двері та вікна, протестувальники увірвалися до приміщення Черкаської обласної ради, почали палити документи, які виносили з кабінетів на першому поверсі будівлі. Близько 23.00 працівники міліції звільнили приміщення облради від мітингувальників.

За фактом правопорушень відкрито кримінальні провадження. 25 січня районні суди Черкаської області задовольнили клопотання слідчих про обрання запобіжних заходів щодо 48 осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 294, ч. 2 ст. 341 Кримінального кодексу України (масові заворушення, захоплення державних будівель). Постраждала під час штурму Черкаської облдержадміністрації 25-річна дівчина у важкому стані перебуває в лікарні.

27 січня вночі у Черкасах невідомі особи вдруге спробували захопити будівлю Черкаської ОДА. Перед цим на Соборну площу приїхали учасники столичного Автомайдану. На захист будівлі вибігли бійці “Беркута”, розігнали активістів Автомайдану. Затримано 19 осіб.

Дніпропетровськ

26 січня в результаті жорстокого протистояння учасників народного віча, міліції та “тітушок” біля стін Дніпропетровської обласної державної адміністрації постраждали 10 осіб, четверо госпіталізовані. З 10 постраждалих — 8 співробітників міліції і два учасники акції.

У Кіровський райвідділ міліції доправили 14 затриманих активістів, зокрема координатора руху “Третя Українська Республіка”, екс-депутата обласної ради Вадима Шебанова. Міліція відкрила три кримінальні провадження за ч. 1 ст. 294, ст. 2 ст. 342, ст. 348 Кримінального кодексу України.

Запоріжжя, 27 січня

Дніпропетровську облдержадміністрацію після мітингу 26 січня у кілька рядів обнесли колючим дротом, а металеві решітки огорожі змастили солідолом. У прес-службі Дніпропетровської облдержадміністрації підтвердили, що таким чином укріплено оборону ОДА.

Суми

26 січня ввечері мітингувальники зайняли Будинок рад, у приміщенні якого обласна та міська ради проводять свої сесії. До будинку зайшли загони самооборони, які взяли під свій контроль усі входи, виходи та приміщення будівлі.

27 січня вночі у Сумах працівники міліції зачистили територію, яку контролювали активісти Євромайдану. Близько 300 силовиків, озброєних кийками, щитами та касками зачистили площу Незалежності та Будинок рад. За фактом блокування і захоплення адміністративних будівель Сумської обласної державної адміністрації та обласної ради слідчим відділом міськвідділу УМВС України в Сумській області розпочато кримінальне провадження за ч. 1 і 2 ст. 341 Кримінального кодексу України (захоплення і блокування державних або громадських споруд).

Одеса

26 і 28 січня в Одесі відбулися мітинги на підтримку Євромайдану. На Приморський бульвар до пам’ятника Дюку вийшли до 1000 осіб. Під час останнього мітингу активісти ухвалили рішення не розпускати Майдан доти, доки функціонує Євромайдан у Києві. 29 січня у Одесі активісти обрали виконком місцевої Народної ради. Перед входом в Одеську облдержадміністрацію на випадок штурму приміщення встановили бетонні блоки. Ними наприкінці січня обмежили рух автомобілів на трасі “Київ-Одеса”.

Чернігів

24 січня біля пам’ятника Богдану Хмельницькому відбувся мітинг “Анатомія беззаконня влади”. 25 січня о 10:30 розпочався новий мітинг. Близько 4000 осіб були присутні на мітингу на Красній площі. Також неподалік від мітингувальників розташувалися 500 прихильників влади. У 11:00 перед народом виступили депутати Верховної Ради, після чого розпочався штурм Чернігівської ОДА. Адмінбудівлю захищала міліція, проте демонстранти відтіснили її і в 12:35 виламали двері. Під час штурму міліція затримала 6 активних протестувальників. Депутати пішли на переговори. Після переговорів затриманих відпустили, але прокуратура порушила кримінальні справи за захоплення приміщення.

27 січня протестувальники захопили Чернігівську обласну раду. Міліція, яка була там присутня, не заважала мирному приходу громадян і депутатів Верховної Ради. 28 січня відбулася сесія облради, яка ухвалила вимоги звільнити захоплених мітингувальників, і облогу будівлі зняли. Проте правоохоронці відкрили кримінальне провадження за фактом захоплення будівлі 25 січня.

Миколаїв

25—26 січня на розі вул. Радянської та Адміральської відбувся тисячний мітинг, який пройшов центральною вулицею міста.

Сімферополь

У Сімферополі 28 січня кілька тисяч активістів вийшли на мітинг, ініційований Меджлісом проти диктатури в Україні. Акція відбулася попри повідомлення про можливі провокації і насилля з боку проросійських сил. Однак щоб уникнути зіткнень, організаторам мітингу довелося перенести захід під стіни Постійного представництва президента України в Криму. Мітинг підтримали активісти кримського Євромайдану і проукраїнських організацій. Акція протесту відбулася без ексцесів, хоча проросійські активісти мітингували за кілька сотень метрів від Представництва президента, а деякі з них підходили ближче і спостерігали за мітингом.

Херсон

25 січня мешканці Херсона влаштували пікет під стінами обласної державної адміністрації.

Київська область

У Білій Церкві Київської області акція вшанування пам’яті вбитого на вулиці Грушевського у Києві громадянина Білорусі Михайла Жизнєвського переросла 24 січня у стихійну ходу з вимогами відставки уряду.

Люди вимагали від міської ради ухвалити звернення до керівництва України з вимогою скасувати “закони 16 січня”. Також учасники ходи вимагали відставки президента. Спроб штурму міської ради вони не робили. Акція відбулася мирно, під контролем працівників міліції.

27 січня о 12:00 годині на площі ім. Т. Г. Шевченка відбувся мітинг громади Бородянського району. На заході зібралось близько 400 осіб, які колоною рушили до Бородянської райдержадміністрації.

Учасники мітингу закликали голову райдержадміністрації скликати позачергову сесію райради, щоб висловити недовіру уряду, вимагати зміни Генпрокурора та спікера Верховної Ради. У ході мітингу була створена Народна рада, яка ухвалила рішення про повторне зібрання 1 лютого 2014 року в разі невиконання вимог громадськості.

27 січня об 11 годині біля міської ради Переяслава-Хмельницького зібралося чимало мешканців міста та району. Спочатку мітингувальників запросили до сесійної зали, проте всіх охочих вона не вмістила. Переяславці стояли в коридорі та на східцях, а частина навіть не змогла увійти до приміщення міської ради і залишилася надворі. Було вирішено перенести зібрання на вулицю. Громада ухвалила скликати позачергову сесію міської ради, на якій розглянути питання про ситуацію в країні. На вічі також ухвалили рішення про організацію позафракційного об’єднання “Народна рада”, до нього увійшло 16 депутатів міської ради.

У Таращі 29 січня активісти заблокували будівлю РДА і вимагають звільнення голови районної адміністрації. Того ж дня міська рада Обухова підтримала резолюцію місцевого Майдану, а вранці 30 січня невідомі повалили пам’ятник Леніну у Фастові.

Маріуполь (Донецька область)

26 січня кілька сотень мешканців Маріуполя вийшли на мітинг проти Віктора Януковича.

У **Харкові** протестувальники відмовилися штурмувати адмінбудівлі, у **Севастополі**, **Донецьку** і **Луганську** станом на 3 лютого багатолюдні акції під стінами ОДА не відбувалися.

Підготував **Євген БУКЕТ**

Події Євромайдану надихнули програмістів

Євген БУКЕТ

Із початку року набирають популярності три гри для пристроїв з операційною системою Android за мотивами Євромайдану.

Так, ще 29 грудня минулого року на сервісі Google Play розміщено гру під назвою “Angry Ukrainians” (“Сердиті українці”), яку створив 23-річний киянин Остап Ронжин. Гра є українською “революційною” версією популярної у світі гри Angry Birds, у якій птахів “заряджають” у велику рогатку і запускають у злих зелених круглих створінь. В українському аналозі замість птахів треба “зарядити” круглих синьо-жовтих чоловічків. У різних рівнях гри вони розбивають пам’ятник Ленінові, “беркутівців” і “тітушок” на дерев’яних барикадах чи автобусах на вулиці Грушевського.

Сьогодні “Сердитих українців” завантажили вже понад 20 тисяч користувачів інтернету. Як зазначається в описі гри, вона створена як “допомога українським мітингувальникам у важкій справі революції”.

16-річний школяр із Черкас Владислав Крутинь створив гру “Ніч на Майдані”. Грашутер з’явилася в Google Play 2 січня. За цей час її завантажили вже понад 10 тисяч користувачів. Головний герой-козак, озброївшись автоматом АК-47, охороняє барикади, відстрілюючись від “Беркута” і “тітушок”. При цьому, щоб головний герой міг переміщатися, потрібно нахиляти планшет або телефон.

21 січня 2014 року львівські політехніки створили нову аркадну гру для мобільних телефонів UkrEuroRun. “Під час останніх подій до Києва на допомогу активістам поспішає справжній український лідер: козак-силач на ім’я Тур. За указом Царя київський князь-запроданець посилає “Беркут”, щоб не дати йому дістатися столиці. Допоможи Герою без перешкод та затримок дістатися Києва”, — зазначається в описі гри. Сьогоднішня кількість її завантажень складає більше чотирьох із половиною тисяч.

“Проплачені “тітушки” тепер безкарно діятимуть по всій Україні?”

«Тітушки» Гепи й Допи ганьбитимуть Україну

Харків для багатьох став асоціюватися з кузнею продажних “тітушок”, яких місцева влада сотнями відправляє до Києва й інших міст для протидії Євромайдану. У своєму рідному місті ці молодики вже відзначилися нападом на Свято-Дмитрівський храм УАПЦ, коли там зібралися представники Майданів з інших міст України, провокаціями на мирних протестних акціях харків’ян, побиттям журналістів, полюванням на майданівців та ультрас “Металіста”, які їх підтримують.

Сергій ГОРИЦВІТ

Уже ні для кого не секрет, що “тітушок” тут надихають, вербують, фінансують із місцевого бюджету, перевдягають у міліцейську камуфляжну форму губернатор Харківщини Михайло Добкін і міський голова Геннадій Кернес. Вони удостоїлися не лише безлічі карикатур, фотожаб, пародій і анекдотів у інтернеті, а й прізвиськ Допа й Гепа. Гепа — це давнє кримінальне прізвисько Кернеса, а вже для співзвучності його нинішнього партнера Добкіна стали іменувати Допою. Серед виконавців їхніх замовлень журналісти виявили засновника бійцівського клубу “Оплот” Артура Марабяна, відомого у кримінальних колах за кличкою “Святий”. Меру міста він зобов’язаний своїм перебуванням на свободі, тож і став тепер “шестіркою” Кернеса й організатором брудних провокацій.

Останнім часом головні очільники Харкова, прагнучи представити його не другою, а першою столицею України, зробили спробу “навести лад” у революційному Києві й заслали туди шість автобусів із “тітушками”. Екс-міністр МВС Юрій Луценко одразу ж безпомилково визначив, що кримінальну атаку столиці координує “Гепа Харківський”. Хоч учасники самооборони Майдану та АвтоМайдану з допомогою ультрас більшість гопників затримали і ліквідували їхню базу, Гепа й Допа не склали зброї. Вони перейшли у наступ і, користуючись підтримкою влади, вирішили влаштувати повстання “тітушок”.

Харківські “тітушки” штурмують храм УАПЦ

Рішучий крок до реалізації цього злочинного задуму здійснили 1 лютого на скликаному в Харкові екстреному Всеукраїнському зльоті первинних партійних організацій Партії регіонів. Близько 4 тисяч учасників одноголосно підтримали ініціативу Добкіна про створення Всеукраїнського національного союзу “Український фронт”. Таким чином провладні регіонали за підтримки комуністів фактично стали на шлях легалізації груп найманців для розгону громадських акцій протесту.

Михайло Добкін і Геннадій Кернес — два чоботи пара

Хоч Допа й Гепа не втомлюються повторювати, що вони підтримують дії Віктора Януковича щодо мирного урегулювання конфлікту й виходу з політичної кризи, та не приховують своїх яструбиних устремлінь. За словами Добкіна, новостворений фронт очищуватиме Україну від “окупаційних сил, представлених на Євромайдані”. Створюватиметься фронтова народна гвардія, а сам фронт сформують із учасників спортивних клубів, організацій “Оплот”, “Нічні вовки”, а також представників козацтва й воїнів-афганців. Тож проплачені Кернесом “тітушки” із “Оплоту”, які били майданівців у Харкові та Києві, тепер безкарно діятимуть по всій Україні.

Кернес висловив готовність не лише захистити всі адміністративні приміщення у Східній Україні, а й звільнити офіси держадміністрацій у сусідніх областях. “Я заявляю про нашу готовність до будь-якого розвитку подій, зокрема й до мобілізації прихильників законної влади для підтримки Президента України В. Ф. Януковича”, — заявив мер Харкова. Істеричні висловлювання високих харківських чинуш — це фактично заклики до насилля й порушення конституційного ладу України. А зумовлено це їхнім острахом перед неминучим кінцем панування регіоналів, пошуком політичного сховища й бажанням зберегти награбоване.

А поки що Гепа й Допа хизуються вдало проведеною операцією і вихваляються тим, що символом їхнього “Українського фронту” буде георгіївська стрічка, якою вже позначали себе харківські “тітушки” під час свого наїзду до Києва. Та якщо для ініціаторів цієї провокаційної затії вона — символ переможців, то для більшості українців — це символ імперської політики Кремля.

Харків як столиця — перший чи останній?

Василь ШПІЦЕР,
м. Львів

Інколи Харків називають першою столицею України. Не дивувався, коли це говорилося у радянські часи, бо перекручувати і фальсифікувати історію тоді було справою звичайною і, за мірками більшовицької пропаганди, навіть необхідною. Адже тим самим якось відтіснялися у тінь столиці Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки. Проте цей штучно прищеплений штамп про першу столицю хоч-не-хоч та проскакує і в наші дні. Якось я почув його з уст дуже достойного, немолодого вже члена Національної спілки журналістів України, а недавно на одному з українських телеканалів місто, у якому безчинствують Гепа й Допа, руйнуючи все українське та нав’язуючи “русскій мір”, також було возвеличене до звання першої столиці України. Тож розберімося в історії цього питання і розставмо все на свої місця, не залишивши шулерам та байдужебезвідповідальним людям можливості говорити неправду, виставляючи себе на посміх.

Енциклопедичні та всі інші словники дають визначення, що столиця — це головне місто держави, у якому перебувають вищі органи державної влади. Якщо говорити про державу Україна, то вона є спадкоємицею Київської Руси (як греки є спадкоємцями Стародавньої Греції чи італійці спадкоємцями Стародавнього Риму і Римської імперії). Тим паче, що за Іпатіївським списком назва “Україна” уживалася вже з 1187 року: оповідаючи про смерть переяславського князя Володимира Глібовича під час походу на половців, Київський літопис каже, що “за ним же Україна багато тужила”. Київська Русь (Україна) офіційно існувала з IX століття і центром цієї держави, себто її столицею, було місто Київ. Тому Київ був, є і завше буде першою столицею України. Хочу нагадати пристрасним шанувальникам іншої “першої столиці”, що Харків з’явився аж через понад півтора тисячоліття — 1654 року.

Подальший розвиток Київської Руси і формування держави Україна відзначалися непростими історичними подіями, в процесі яких виникали нові столиці. Волинський князь Роман Мстиславич Великий об’єднав Галицьке й Волинське князівства, а 1203 року посів і Київ. Столицею могутньої української держави князя Романа стало місто Галич (друга столиця), яке традиційно мало тісні зв’язки з країнами Західної Європи, а не Київ, який віддавав перевагу стосункам з Візантією. Після захоплення татарами Києва і їхнього вторгнення в Галицько-Волинську державу король Данило Галицький визначив столицею місто Холм (третя столиця), а його син, король Лев Данилович, 1272 року переніс столицю у місто Львів (четверта столиця).

У часи Гетьманської держави, відновленої шляхом національно-визвольної боротьби українського народу під проводом Богдана Хмельницького, перелік столиць України поповнився містами Чигирин, Батурин і Глухів. Їх ми називаємо Гетьманськими столицями.

Через чверть тисячоліття Україна знову відродилася як держава — 7 листопада 1917 року була проголошена Українська Народна Республіка зі столицею в Києві. Наступного року, після розпаду Австро-Угорської імперії, постала Західноукраїнська Народна Республіка зі столицею у Львові. 22 січня 1919 року відбулося об’єднання цих двох самостійних держав і столицею Соборної й Суверенної України залишився давній Київ.

Російські більшовики не могли змиритися з втратою України, бо, як стверджував Лев Троцький (справжнє наймення — Лейба Давидович Бронштейн), — “Без України немає Росії. Без українського вугілля, заліза, руди, солі, Чорного моря — Росія існувати не може (цього ж погляду дотримуються й нинішні російські “лейби”). Саме Троцький став головним організатором збройного нападу більшовицької Росії на Українську Народну Республіку. Особливою жорстокістю у цій війні відзначився Муравйов, який був запеклим противником “українізації” (вишкребки цього дегенерата-садиста донині роблять свою чорну справу і в Незалежній Україні). Він їздив по Києву на броньовику з написом “Смерть українцям”, за його наказом більшовицькі війська розстріляли у Києві майже 5 тисяч мирних мешканців, вони убили київського Митрополита Володимира.

Однак російським загарбникам не вдалося закріпитися у Києві, тому в березні 1918 року вони проголосили Харків, який окупували раніше, столицею Украінской Совєтской Республікі — міфічного більшовицького утворення, що входило до складу Російської Соціалістичної Федеративної Совєтської Республіки. Згодом російські лейби та іллічі збагнули, що передали куті меду і перейменували її в Українську Соціалістичну Радянську Республіку, надавши їй для вигляду символічної незалежності. Харків отримав нагоду цілих п’ятнадцять років бути столицею тієї комуно-більшовицької Украінской ССР.

Отож Харків не може називатися першою столицею України, бо до нього столицями наших земель були міста Київ, Галич, Холм, Львів, знову Київ, Чигирин, Батурин, Глухів, ще раз Київ — як столиця Української Народної Республіки.

Щоправда, намагання присвоїти Харкову столичну первородність не повинно викликати особливого подиву, бо практично уся російська, а тим паче більшовицька, історіографія побудована на суцільних фальсифікаціях. Відомо, що на домосковських землях водилися напівдикі угро-фінські племена (чудь, чухна, мокша, югра, єрзя, самоядь і т. ін.), які не мали жодних законів, звичайної моралі, жили в землянках, їли сире м’ясо і сиру рибу, не знали рільництва. Поступово українські місіонери окультурили їх, навернули до християнської віри, навчили староцерковнослов’янської мови, а київські воєводи почали створювати на тих землях князівства. Не змигнувши навіть оком, російські історики причислили ті народності до слов’ян, а для Московії украли назву Русь, трансформувавши її в найменування Росія.

Загальновідомо, що хрещення України-Руси відбулося в Києві понад тисячу років тому, а чи чув хто-небудь про хрещення московитів? То чому росіяни святкували 1025-ліття нашого хрещення, як своє власне, у Москві, про яку перші згадки з’явилися через півтори сотні літ після цієї події? Теж хочуть бути першими, як і Харків?

Незаперечним є той факт, що, підписавши пакт Молотова-Ріббетропа та розпочавши спільно з нацистською Німеччиною Другу світову війну, більшовицька Росія очолює список країн-колаборантів. Однак тут Москва чомусь не прагне тримати “почесну” першість, а навпаки, совєтські історики називають найбільшими колаборантами українських націоналістів.

Продовжуючи цей ряд з урахуванням наміру голови Харківської облдержадміністрації Михайла Добкіна залучити до охорони громадського порядку козаків, можна сказати й таке: якщо Харків — перша столиця України, то Гепа й Допа — породисті козаки.

“Лиш інтелект, патріотизм і самовіддана праця можуть нас вивести із рабства”.

Закінчення. Початок на стор. 1

Степан ВОВКАНИЧ: «Євроінтеграція для українців — це не тільки економіка»

— Раптове відкладення Україною процедур підписання Угоди про Асоціацію з ЄС набуває важливого соціогуманістичного виміру.

— Так, це не просто тимчасове припинення євроінтеграційних намірів політиків, які згодом можуть їх перед наступними виборами вчергове загострити або під впливом північного сусіда остаточно похоронити. Євромайдан показав, що нація з вибором європейського вектора інтеграції пов’язувала складний механізм довгострокової **модернізації** економіки і соціальної сфери, проведення структурних **змін** і підвищення **стандартів** життя, втілення геополітичних та оборонних **пріоритетів** України, залучення її до країн справжньої, а не керованої **демократії,** до впливу **правових** судових світових систем, опрацьованих людством у віках, зрештою, відновлення **історичної справедливості** в ставленні до української нації як споконвічно **європейської.** У вік інформації слово Пророка допомогло голосно проголосити світові свої цінності та ідентифікації українців.

Таким чином, нагальним є виокремлення проблем **суспільних змін** з акцентом на **екзистенційне й соціогуманістичне** значення вибору вектора інтеграції України для збереження, по-перше, ідентичності нації, самобутньої її культури, традицій, освіти тощо заради **якісно** кращого життя. По-друге, розв’язання у цьому плані регіональних проблем структурної політики як **невід’ємних** частин загальнодержавних викликів, тобто в координатах не тільки загальнонаціональних, державних детермінант, а досягнень **міжнародних** стандартів життя з одного боку. З іншого, — добитися прийняття зобов’язань, особливо колишніми імперіями щодо припинення ними асиміляційних дій, економічного тиску на ослаблені ними ж країни, на їхні **перехідні (транзитивні)** економіки.

До таких належить і Україна. Для неї надважливим є соціогуманістичний захист людини, її розгляд не поза **“рамами нації”** (за Франком), а в контексті комплексного загальнодержавного розвитку шляхом **трансформацій** українського суспільства, що сприятиме збільшенню можливостей народу в сенсі національного і духовного відродження, зміцнення подальшої самостійності.

— Як може бути зреалізована українська національна ідея, коли наша держава постала перед цивілізаційним вибором?

— Не може бути вільною людина, коли підневільна її нація. На цьому тлі українська стратегічна **ідея:** “Україна: соборна, українська, гідна людини і нації” несе важливі **соціогуманістичні** цінності та мотиви діянь, які **двовалентні** і до **людини,** і до **нації.** Вони творять духовно-ідеологічну платформу, на якій мала б будуватися система національної безпеки, правові основи самостійної держави, її суверенітету, збереження етнічної, мовно-культурної, релігійної ідентичності на “нашій — не своїй землі”, себто в межах усіх компонентів національного простору, структурної політики держави, її регіонів, окремих підприємств і особистостей.

Із цих позицій урядову паузу в підготовці України до Вільнюського саміту та підписання Угоди про Асоціацію з ЄС слід розглядати як перехідний період в опрацюванні нової структурної політики щодо модернізації економіки, переорієнтації її ринків і визначення пріоритетів розвитку, джерел інформаційних, фінансових трансферів, а не як відхід від європейських і загальнолюдських цінностей і повернення до **смертельних** для українськості імперських рудиментів роз’єднання та асиміляційних процесів. Де основою є політика надання жертвам майбутньої асиміляції тимчасового бонусу як пряника, взамін — вільний доступ асиміляторів до поділу завойованих (приєднаних) територій, і батіг як робочий інструмент вічної братньої дружби у вічному володарюванні “старшого брата”. Економічні домовленості з Росією щодо обіцяних бонусів не повинні затьмарити непроминальні **світоглядні** євроінтеграційні цінності.

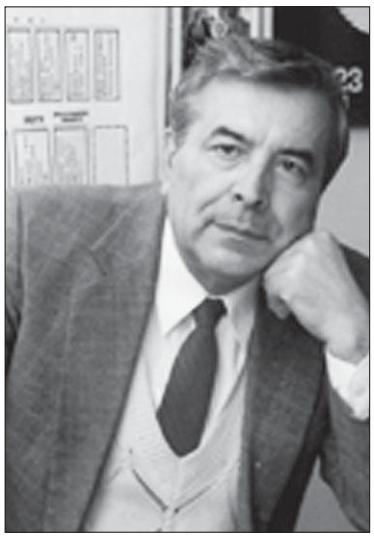

Думаю, що Євромайдан на це відповів достойно. Імперсько-совітським рудиментом є пошук у його діях “происков западных спецслужб”. А те, що професура разом зі студентами, і Церква на Майдані, і європейські (і не тільки) політики його відвідують, свідчить: насилля не підтримує ніхто, мирну боротьбу за свободу і краще життя — всі. Проте лідери Євромайдану, якщо такі є, не повинні обмежуватися політичним криком: “Юлі волю!”, а мати серйозну стратегічну ідею і перспективну програму реформування країни, модель соціально-економічних змін та залучення до модернізації суспільного життя широкої громадськості. Власне, Шевченко сьогодні не тільки б сказав: “Борітеся — поборете!”, а й об’єднав би народ на боротьбу за волю України, за її сучасні національні цінності та ідеї.

— Якби ж ми вчились “так як треба” (за Шевченком), то й соборність була б уже тривалішою, ми б не переживали, чи нас “братні” народи і далі прагнуть “обняти”.

— Якби ми вчилися соборності на чужих помилках і не забували свої, то давно мали б не тільки свою національну державу, а й давно були б в ЄС. Якщо Україна справді прийняла інноваційну модель свого розвитку, будує постіндустріальне інформаційне суспільство, де домінують знання, інновації, інтелект і наукомістка економіка, справді вибрала євроінтеграційний вектор зовнішньої політики, орієнтується на проведення **якісних** змін і досягнення високих стандартів добробуту, то без модернізації всіх сфер свого внутрішнього життя на соціогуманістичних засадах, особливо освіти, науки, інформаційних систем комунікації, структурної політики тощо — їй не обійтися. Дивовижними і напрочуд сучасно-інформаційними видаються думки національного Пророка про націю як цілісну систему “живих, мертвих і ненарожденних”. Зокрема розуміння і акумулювання ним української національної ідеї в Слові, віру в його силу, вагу та роль як духовно-інформаційної **першооснови тяглості** розвитку народу, доленосне значення при цьому безперервності **вільного передавання** знань, досвіду, традицій з покоління в покоління для збереження мовної, етнічної та культурної ідентичності нації серед світового розмаїття, особливо за умов глобалізації.

— Як вистояти Україні в сучасному світі?

— Українці завжди страждали не від браку власної толерантності чи людяності, а від навали загарбницьких дій сусідів і зрад. Досі навколо нас імперське, антиукраїнське оточення, яке не мислить себе без України, свого постімперського впливу на неї. Ми повинні жити не тільки виборами 2015 року, в сенсі хто і ким буде командувати та кого грабувати, зациклюватися на звільненні одних псевдополітв’язнів і засудженні других злодіїв.

“Пора для України жить”, альтруїстично турбуючись про Неньку на далеку історичну перспективу, перманентно підвищувати людяність, національну свідомість і здобуту незалежність, як це чинили герої боротьби за її волю. Шкода, але ми всі — ні всередині країни, ні ззовні, — не проявилися подвижниками української Ідеї чи світового соціогуманізму. З одного боку, не відразу опозиція, влада і громадські організації, зокрема студентська молодь, стали активними лобістами євроінтеграції. З іншого, — уряди Європи, особливо Старої, — на жаль, навіть у XXI сторіччі, не простягнули Україні руку належної допомоги. Здавалось би, стратегічним і спільним має стати, нарешті, гасло взаємодопомоги і синергізму: “Вільна Україна — вільному світові, а демократична світова співдружність — самостійній українській соборній державі”. Шкода, але ні цей концепт, ні гасло “За вашу і нашу свободу!”, під яким українці підтримували мадярів 1956-го та чехів 1968-го, а пізніше — поляків і народи Прибалтики у 80-х роках — ще не стали основою програми наших спільних дій, дорожньої карти нашого поступу, вступу в ЄС.

Очевидно, що за такої ситуації українству конче потрібно задуматися не тільки над привабливістю ринку Європейського Союзу, що вдванадцятеро більший від Митного, а й над економічною етикою, суспільною мораллю і державотворчою філософією **двох світів** — європейського та азійського; над кліматом, що там домінує, над цінностями, що там панують, над добробутом життя-буття, якого досягли в цих союзах. Що в них із захистом людини і нації, міліція обороняє права громадянина чи розстрілює їх демонстрантів; що з якістю освіти, науки і високотехнологічного виробництва, з викоріненням корупції, який рівень незалежності й демократичності судової системи; що з правами соціального захисту, збереженням національної ідентичності, відновленням правдивої історичної пам’яті, генофонду нації, демографічними і міграційними процесами? Аналіз позитивів і негативів потрібен, аби, нарешті, визначитися з майбутнім вільним розвитком українського народу в справді вільному світовому співтоваристві, аби зрозуміти маніпулювання свідомістю і неправду про відмінний світ загальнолюдських цінностей; аби усвідомити, що логічне повернення України в Європу є процесом природним, адекватним історичній справедливості. І цю справедливість шукаймо **не в регіональному, а в загальнонаціональному державницькому і світовому вимірах.**

— Було б легше шукати нам справедливість, якби ми мали свій інформаційний простір — свій, націєцентричний?

— Ренаціоналізація, українізація інформаційного простору в Україні — важке, довгострокове, але наше домашнє завдання, що вимагає нагального вирішення. Слово, інформація, знання завжди були передусім. Не можемо далі програвати інформаційний простір і знову постати перед світом, незважаючи на давні Франкові застереження, як **“малі і неприготовані”.** Він нас вчив бути українцями: не буковинськими чи галичанськими, додам — не харківськими чи донецькими, а соборними. Науковці не повинні поза рамками соборності, націєцентричності та державності підтримувати регіональних князьків, олігархів, метрополісну роль Львова, Харкова, Одеси чи Дніпропетровська! Невже забули, що сталося з Україною після втрати Київською Церквою метрополії чи Переяславських домовленостей із Московією? Функціонує єдина столиця Київ — живе Україна як самостійна європейська держава. Не “одонеччування” України, а “онаучування” (сеєнтифікація) національної економіки, план Маршала-2 та пріоритет чотирьох “і” (інформація, інтелект, інновації, інвестиції) перетворять у віртуальність сепаратизм сєвєродонецьких зборів, заяв Кушнарьова про недопущення “в Харьков власти ни львовской, ни донецкой”, його наступника Добкіна, який у Євромайдані бачить тільки західноукраїнський слід пакту “Молотова-Ріббентропа”, а не змову нацистсько-більшовицьких загарбників проти людяності; лукавства Табачника про неукраїнську породу галичан, їхній менталітет, “тонкую прослойку украиноязычной интеллигенции”, різні спекуляції регіоналізмом, брехнею про “наколоті апельсини” Майдану чи антисанітарію Євромайдану. На жаль, додаються епатажі про Галицьку республіку від Андруховича, необачно озвучений український федералізм від Чорновола, заяву Кучми про несприйняття національної ідеї, цинізм про добровільне накладення студентами на себе рук у відділках міліції, знакове, показово-урочисте вистоювання високими чинами святкових літургій у храмах лише певних конфесій тощо.

Усе це не інформація, що об’єднує націю, а зловмисний шум, спеціально (чи емоційно) занесений в інформаційні канали, аби протиставити, роз’єднати, відділити, посварити. Можна сприймати його як брак знань правдивої історії України, Шевченкового слова, сучасних викликів нації, ваги її внутрішньої консолідації, без якої немає зовнішньої євроінтеграції, єдиного національного інформаційного, масмедійного просторів, мобілізації ресурсів, синергійності дій соціуму, врешті, духу і темпів прогресу. Проте шануймо тих, хто думає глобально, діє соборно, високопрофесійно, а не піаріться, маючи на оці лиш наступні вибори і турботи, як поєднати владу, гроші та офшори. На наш погляд, немає більш практичного та патріотичного інструментарію, аніж всеукраїнські круглі столи, національні діалоги (однак не монологічні), творення уряду народної довіри та самоуправління громадянських спільнот, де було б почуте та пошановане мудре поетове благання: “Обніміться, брати мої!”. Головне — консолідація нації та праця на **Україну: соборну, українсько-європейську, гідну людини і нації.** Все інше — коментарі від лукавого.

Історія, Майдан учать мудрих. Якщо не вчитимемося, то може настати час — “і немудрі премудрих обдурять” чи ще пак гірше — повстане брат супроти брата і потечуть ріки крові. Пильнуймо, аби Народні ради не ставали більше Чорними. Власне, вибір найоптимальнішого — це не лише раціональний вибір майбутнього, а і мистецтво реалізації можливого, яке, сподіваюся, стане згодом притаманним **молодим** та їх політиці, врешті, активному **ядру** інтелектуалів і **самоуправлінню** свідомих громадян. Коли їх **критична маса** буде достатньою, аби вона, а не перст регіонального вождя, створеної ним партії, самовладно скеровував вибір 2015 року кандидата в Президенти України, — покаже час. Але про це авторитетніше можуть судити, вочевидь, вже наступні покоління. А нам, сущим, слід думати про Хрещатик, хто тут урядує і стріляє, хто вчиться, працює і бореться за Україну; про стан, умови життя та ідеї, які їм залишимо. У гармонії сталості та стратегії тяглості розвитку України, власне, адекватність наших сьогоднішніх дій щодо реалізації соціогуманістичних імперативів буття нації, її державницької ідеї та раціональності вибору вектора інтеграції. Лиш інтелект, патріотизм і самовіддана праця можуть нас вивести із рабства. А без цього знову пануватимуть “желудкові”, за Франком, ідеї, і все українське життя, як пророчив ще Грушевський, буде “вивернене з своїх нормальних умов, історично і географічно сформованої колії й викинено на великоруський ґрунт, на поток і розграблення” замість збереження “тяглості при вічному поступі вперед”.

Нехай 2014 Шевченків рік стане для України поступом до себе, водночас вступом у цивілізаційне багатство Європи і людства!

Спілкувався **Богдан ЗАЛІЗНЯК**

День захисника України

Іван БОНДАРЕНКО,
Черкаська обл.

Уже стало традицією щороку вшановувати молодих захисників України під Крутами. У школі говоримо учням про Крути, про юних гімназистів, які полягли в жорстокому бою, захищаючи молоду Українську державу від головорізів Леніна. Вони боронили свій край, свою землю, свій народ, свою Вітчизну — Україну. Це були ще діти, яких з особливою жорстокістю кололи багнетами озвірілі п’яні матроси. А хто послав ці війська в Україну? Ленін послав. А чому ж тоді ще й досі стоять пам’ятники засновнику комуністичної цивілізації, чужинцеві-загарбнику Ульянову-Леніну? Як бути, як пояснювати? Крути — це історичний факт, а не міфічний бій під Псковом і Нарвою. Ленін нарік воїнів УНР “петлюрівськими бандами”, а всіх українців, які боронили свій край — “бандитами”. Насправді банди були ленінські. Для сусідньої держави 23 лютого як свято, можливо, логічне, а для України? Україна — не Росія. Це чистої води яничарство. Уже всі знають, що Ленін задушив новонароджену Українську державу, загарбав українські землі, поневолив український народ, встановив окупаційну радянську владу, організував і спровокував братовбивчу громадянську війну на території України 1918—1922 роках, а його вірний учень Сталін задушив українізацію, розстріляв українську еліту, заморив українців страшним спланованим голодом, здійснив планомірну зачистку патріотів України 1937-го і наступних років. Отаку ціну заплатив український народ за свою свободу. Під Крутами молоді люди не з Леніним у серці захищали Україну. Про Крути Т. Г. Шевченко сказав би сьогодні:

От де, люде, наша слава,
Слава України!

Не місце “катові лютому” на українській землі. Василь Симоненко гнівно запитує: “Де зараз ви, кати мого народу?” А ці кати, здоровим глуздом важко збагнути, у нас втілені в пам’ятниках-ідолах чужинцями-загарбникам, зрадникам-землячкам, ординцям каральних і репресивних органів. За порадою Шевченка треба було “кропилом нову хату вимітати”. Сьогодні “всегда живой” зверхньо з погордою принижує і топче нашого Батька Тараса і всіх українців у незалежній Україні, підкреслює нашу меншовартість, сіє ворожнечу і розбрат, роз’єднує українське суспільство, а влада робить вигляд, що цього немає:

А він
Нехай лютує на землі,
Нехай пророка побиває,
Нехай усіх нас розпинає.

“Лютий ворог України, голодна вовчиця!” Катерина II назвала запорізьких козаків “кублом розбишак”. Ще раніше Мазепу нарекли зрадником, згодом Петлюру — бандитом, Бандеру — фашистським прислужником, Чорновола — тюремщиком, Ющенка — сяким-таким. Комусь дуже потрібно, щоб у нас не було своєї історії, своїх героїв. Відоме ставлення Т. Г. Шевченка до визвольної боротьби народів у різкому запереченні:

Брешеш, людоморе!
За святую правду-волю
Розбойник не стане.

Воїни ОУН—УПА мали благородну мету: своя держава без Сталіна і Гітлера. Хіба з доброго дива молоді хлопці і дівчата йшли в ліси воювати проти німців і енкаведистів? Сумніву немає, комуністи залишили кривавий слід у нашій історії. Майже через 74 роки страшна імперія більшовиків упала, а її ординці залишились і чинять шалений спротив справжньому національному відродженню. Сьогодні долю України вирішує зашуганий приниженням, злиднями й убогістю “народ отой убитий”, бо “в його гарячих жилах”, за словами Василя Симоненка, “козацька кров пульсує і гуде!”, бо саме він є, як записано в Конституції України, єдиним джерелом влади. Нам треба будувати найкращу європейську державу на українській ідеї поезії-вчення Т. Г. Шевченка. Нам потрібно зорієнтуватися на людину-патріота, що побудує національно свідоме, гармонійне високоморальне суспільство, на людину, яка сформує саму себе, реалізує справжнє національне відродження.

Пропоную українцям відзначити День захисника України, а не якоїсь міфічної Вітчизни, щороку 29 січня.

Слава нашій рідній Україні!

Від героїки минувшини до героїзму сучасності

Георгій ЛУК’ЯНЧУК,
Фото автора

Щорічні пошанування безсмертного подвигу української молоді 1918 року під Крутами цього року набрали особливого характеру в зв’язку зі смертями молодих людей під час подій на вулиці Грушевського. На Аскольдовій могилі 29 січня протягом усього дня почергово відбувалися мітинги вшанування Героїв Крут. Учасники — від різних секторів Євромайдану та громадськості столиці. На Аскольдовій могилі вшановували не тільки молодих героїв, полеглих 96 років тому за незалежність нашої держави, а й вірменина Сергія Нігояна, білоруса Михайла Жизневського, українців Юрія Вербицького, Романа Сеника, котрі поклали свої життя у січні 2014 р., відстоюючи свободу й людську гідність, демократію й незалежність нашої держави від засягань агресивного сусіда та його агентів впливу в Україні.

Учасники й промовці традиційного щорічного мітингу, організованого “Просвітою” та Українською патріотичною альтернативою, голова Народного Руху України Василь Куйбіда та голова КУНу Степан Брацунь акцентували в своїх виступах, що саме героїчний подвиг крутянців надихнув сучасну українську молодь виходити на майдани в столиці й по всій Україні, важачи власним життям у боротьбі за людські права народу та права держави. І наш святий обов’язок – не тільки пам’ятати про подвиг сучасних героїв Євромайдану, а й зробити все від нас залежне, щоб справа, за яку вони віддали свої життя, була успішною, й Україна відбулася як незалежна, соборна держава у дружньому колі рівноправних держав Європейського союзу. Адже юнацтво минулих поколінь українців та сучасна українська молодь, яка виросла за часів незалежності, довели всьому світові своє нестримне бажання бути вільною нацією.

Учасники мітингу національно-патріотичних сил на честь 96-ї річниці подвигу Героїв Крут прийняли резолюцію, в якій сформулювали свої вимоги до влади:

Реформувати Збройні Сили України, посиливши бойову й патріотичну підготовку військових, аби не сталися нові Крути; негайно реформувати Службу безпеки, внутрішні війська і використовувати їх для захисту українського народу; усунути з державних посад в усіх структурах влади представників чужої держави.

У цей складний час підтримати створення загонів Народної самооборони.

Їх, юних сміливців, лиш жменька була — із серцем зі сталі і духом з граніту

Яків АТАМАНЧУК,
член правління міської “Просвіти”, полковник, начальник відділу роботи з персоналом НАДПСУ ім. Б. Хмельницького

Офіцери-прикордонники у світлиці Народного Дому на пошануванні пам’яті Героїв Крут

Із нагоди Дня пам’яті Героїв Крут Хмельницьке міське об’єднання Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка проводить заходи, заплановані правлінням. Першим із них стало відкриття у читальні Народного Дому тематичної виставки “Безсмертні Крути”, де представлені документи, фотоматеріали, спогади, статті та літературні твори про події, які відбулися під Крутами взимку 1918 року. Про героїзм крутянців розповідається в журналах української діаспори “Авангард”, “Самостійна Україна”, “Крилаті”, у книжці “Крути. Січень 1918 року. Документи, матеріали, дослідження, кіносценарій”, яку подарували Народному Дому офіцери-прикордонники.

Серед героїв Крут був і наш земляк — подолянин Микола Бублик. Народився Микола у Меджибожі 1900 року в родині подільських інтелігентів — мати вчителька, а батько — лікар. Поїхав навчатися у Київський військовий ліцей. Звідти разом із товаришами пішов захищати Україну. Загинув під Крутами 18-річним... Похований з іншими молодими героями на Аскольдовій могилі в Києві.

З історичних документів відомо, що 1936 року за наказом народного комісара Володимира Затонського всі поховання крутянців знищили. Відновили їх у роки незалежності України, тут кожен може вклонитися світлій пам’яті молодих лицарів, які того далекого січневого ранку поклали свої голови за визволення Вітчизни.

Учасники урочистих заходів Хмельницької міської “Просвіти” — офіцери й курсанти Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, студенти вишів, школярі, вчителі навчальних закладів обласного центру. Протягом тижня у світлиці Народного Дому відбуваються зустрічі з просвітянами, які відвідали меморіал “Героям Крут” у Чернігівській області. Учасники програм переглядають фільм “Лист без конверта” про битву під Крутами.

Авторські програми голови “Просвіти” Зої Діденко на ХОДТРК “Поділля-Центр” також присвячені цій героїчній даті.

Відповідні заходи з персоналом відбудуться і в НАДПСУ ім. Б. Хмельницького.

«Понад Крутами вічність...»

Василь ГОРБАТЮК,
директор Хмельницького обласного літературного музею

Удома дбайливо книжки
поскладав:
“Вернусь – буде час для науки...”
І вперше в житті
по-військовому взяв
Військову рушницю у руки.

Так вирушали у бій за Україну, за її волю, за її майбутнє юні українці – гімназисти, студенти, які в той січневий день 1918 року уславили себе під Крутами в нерівному бою з московськими більшовицькими окупантами.

Ці рядки – з вірша Олекси Кобця “На Крути”. А прозвучали вони в Хмельницькому обласному літературному музеї під час літературного музейного уроку “Понад Крутами вічність у сурми сурмить”, присвяченого Дню пам’яті того вікопомного бою. Про “тридцять мучнів українських. Славних, молодих” писав 1918 року молодий Павло Тичина. А 1941 року наш юний земляк, просвітянин та учасник підпілля Організації Українських Націоналістів на Ізяславщині Герась Соколенко створив “Баладу про триста мечів”.

Про історичні умови, в яких перебувала Україна того часу, про перебіг подій під Крутами розповів присутнім учням-восьмикласникам хмельницької ЗОШ № 31 історик, дослідник визвольних рухів українського народу Валерій Кунцельський. Було продемонстровано також документальний фільм “Легенда про студентське військо”.

Хвилиною мовчання учасники заходу вшанували пам’ять Героїв Крут.

“Є ще довкола чимало людей, хто наполегливо будує Україну для себе і в собі”.

Найкращий у світі нанашко

Михайло КАМЕНЮК
Фото автора

Так хочеться вранці або прийшовши додому з роботи, чи у вихідні увімкнути КАНАЛ ГАРНИХ НОВИН, щоб переконатися: не все так кепсько у Данському королівстві! Що є ще довкола чимало людей, хто наполегливо будує Україну для себе і в собі, для свого оточення, зрештою, для свого народу. Що ми ще не мертва скута кригою територія і що таки пробиваються з-під снігу промінці пролісків за всесвітнім законом перемоги добра над злом.

Але на наших телеканалах табу на добро. Монополія на тиражування страху, жахіття, збоченства, кровопролиття, злочинства. Неначе лихий Карабас-Барабас прийшов у державу, всівся у ній і сховав до кишені золотий ключик від сонячного палацу.

Потьмарення свідомості безпросвітнє. Але все ж...

Останню неділю січня у Новограді-Волинському на Житомирщині традиційно вважають Днем кума. Автор і реалізатор цієї зовсім не жартівливої ідеї місцевий підприємець, власник магазину “ТелефонЪ”, відомий громадський діяч Андрій Газаров.

Кумівство в розумінні новоград-волинців зовсім не печально відома роздача привілеїв і постів, котрі прижилися в провладних українських коридорах. Нова традиція покликана повернути істинну сутність поняттю “кум” у православній Україні: це хрещений батько (нанашко) твоїх дітей, усе життя відповідальний за них перед Богом, це — істинний товариш і друг, що поквапиться допомогти тобі в лиху годину.

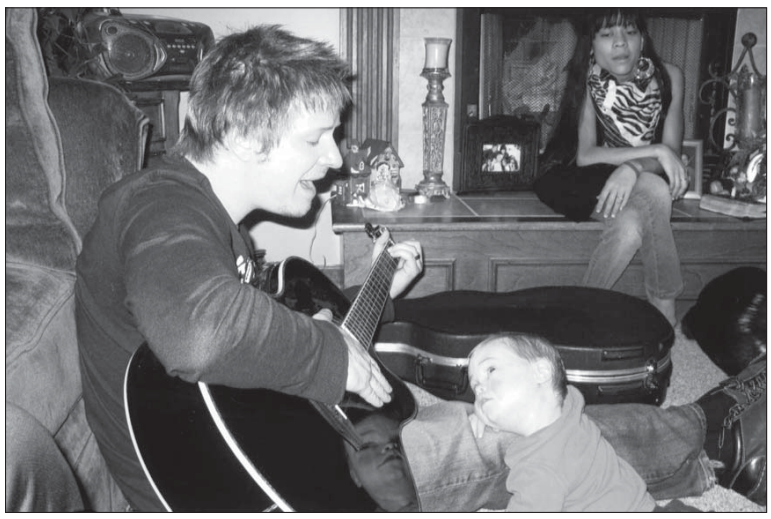

Нанашкові А. Газарову нові батьки звітують про виховання його похресників у сім’ях, надсилаючи фото

У самого Андрія Газарова є вже понад 1200 кумів. А все тому, що він особисто ініціює хрещення в церкві маленьких новоград-волинців, серед яких багато дітей-сиріт та дітей із фізичними вадами.

У Новограді-Волинському розташований санаторій-пансіонат для дітей із синдромом Дауна. І Газаров, до речі, за освітою педагог, став одним із найстаранніших шефів цього гуманного закладу. Тут майже всі діти — учорашні й нинішні — стали його похресниками. Багато з них уже повиростали і кличуть дорогого нанашка на свої сімейні урочистості, для чого йому іноді доводиться робити найдальші авіаподорожі. Бо багатьох його похресників усиновили й удочерили зарубіжні громадяни.

Не подумайте, що від свого скромного бізнесу сім’я Газарова, у якій є четверо власних дітей, живе шикарно. Швидше за все, вона живе, як усі земляки, котрі мають роботу. Але Андрій Газаров і його близькі незміримо багатші за багатьох мільйонерів та політиків, які роками обіцяють нам, що дочекаємося торішнього снігу у спасівку. Віддаючи більшу частину заробленого нещасним сиріткам, Газаров сягає вершин християнської доброчинності. Він має щастя, яке не купити нічим.

Таїнство хрещення

Над ліжечком маленького похресника

“...може, коли і буде в спасівку сніг торішній. Бійтеся правди, люди! Бійтеся, так ми грішні... Бійтесь — коли безсила, бійтесь — коли, мов праща... Як розрита могила, стала народна правда. Бійтеся дні і ночі, бійтесь, коли бунтує. Хай не випече очі — краще хай забинтує. В пекло пряма дорога, особливо для знаті. І не боятись Бога — бійтесь Його не знати...”

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2014

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617

на 1 місяць 10 грн на півроку 57 грн 15 коп.
на 3 місяці 29 грн 40 коп. на рік 113 грн 10 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора Євген БУКЕТ 279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики Петро АНТОНЕНКО 279-49-47

Відділ просвітянської роботи Надія КИР’ЯН 270-55-57

Відділ культури Микола ЦИМБАЛЮК 279-49-47

Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК, Ірина СТЕЛЬМАХ 278-63-69

Комп’ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК, Володимир ЖИГУН 278-63-69

Черговий редактор Надія КИР’ЯН

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видрукувано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.
Загальний наклад у лютому — 14 800

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

14005
4 820095 780016

Генерал революції Іван КАТЕРИНЧУК: «Міліція має служити народу»

Генерал Іван Катеринчук за попередньої влади був начальником обласної міліції Чернігівщини. Після приходу нинішньої влади, не вагаючись, подав у відставку. У Євороволюції став на бік народу, опозиції. Нині він член виконкому обласної Народної ради.

Наприкінці січня, в дні гарячого протистояння Майдану і влади генерал робив усе, щоб не допустити кривавих сценаріїв. І його слово було авторитетним для всіх: і для Майдану, і для міліції. Ну, а про місцевих так званих “тітушок” і говорити зайве: на Народному вічі в центрі Чернігова хлопці з Самооборони Майдану швидко і спокійно вгамували кількох “буйних”.

Зустрітися з Іваном Петровичем непросто: у члена виконкому Народної ради час розписаний похвилинно. У цьому графіку і 12-годинні нічні чергування на обласному Євромайдані при -26. Ми зустрілися в затишному Культурно-мистецькому центрі “Інтермеццо”. Обговорювали глобальні теми: суспільно-політичне життя в державі, її владні структури, зокрема, правоохоронні органи. Окреслили дуже серйозні проблеми, а головне — шляхи їхнього вирішення. Співрозмовникові, а він ще й кандидат юридичних наук, доцент філії столичної академії в Чернігові, є що сказати про це.

— Іване Петровичу, почнімо з “міліцейського досьє” на Вас. Ось інформація на сайті Спілки генералів органів внутрішніх справ України: “Іван Катеринчук. Народився 4 травня 1961 року в селі Старі Кути Косівського району Івано-Франківської області, в багатодітній сім’ї колгоспників. Трудову діяльність розпочав 1976 року робітником Кутського лісокомбінату з одночасним навчанням у середній вечірній школі. З травня 1979 року до жовтня 1981 року проходив строкову службу в Збройних Силах СРСР”. Скажіть, як сільський хлопець із простої родини став генералом?

— Я справді з бідної селянської родини, в якій лише наприкінці року чекали якоїсь платні за трудодні. Тож змалку знаю, що таке селянська праця. А якби не пройшов армійську службу, не пішов би в органи внутрішніх справ. Тут здобув спершу середню спеціальну освіту, потім вищу — закінчив Академію внутрішніх справ у Києві. Служив в органах у Криму, Івано-Франківській, Полтавській, Дніпропетровській областях. 2003 року Василь Олександрович Куліда, тоді начальник УМВС у Чернігівській області, запросив мене сюди. Ми з ним познайомилися 1996 року в Будапешті, де разом закінчували Європейську академію ФБР. Уже понад 10 років я в Чернігові. Був заступником, першим заступником, а у 2008—2009 роках — начальником УМВС області.

— Ви були серед перших, хто разом із родиною Юрія Луценка зустрічав його з Макошинської колонії на Чернігівщині.

— Я був начальником обласної міліції при міністрові Ю. Луценкові, і бачив, що Юрій Віталійович хоче реформувати цю систему на благо людей. Йому цього не дали зробити свого часу Ющенко, позиція тодішнього Генерального прокурора України, інші обставини. Але я бачив намагання міністра зробити так, щоб міліція стала ближчою до народу, і підтримував його. Був глибоко обурений, коли його притягнули до кримінальної відповідальності. Я кілька разів був на суді над Луценком, підтримував зв’язки з його родиною, братом Сергієм. Тож вважав, що маю бути там у момент виходу Юрія Віталійовича на волю.

— Як саме потрібно реформувати українську міліцію?

— Нагадаю відому формулу, що революційна ситуація — це коли низи не можуть жити по-старому, а верхи не хочуть. Низи не можуть жити так, як нині є. Низи, тобто народ, прагнуть долучитися до європейських цінностей. Влада також проголошувала це. Але в останній момент відмовилася від цього курсу. Почався Майдан. І замість того, щоб вийти до людей, поспілкуватися з ними, влада жорстоко розганяє студентів у ніч на 30 листопада, заявивши, що там були провокатори. Це брехня. Я 29 листопада був на Майдані, бачив, хто там був. І ось під ранок людей на Майдані жорстоко розганяють за допомогою правоохоронних органів. Як народ мав реагувати? Притому досі ніхто перед людьми не вибачився, нікого за це не покарано. Потім були нові атаки на Майдан, вулиця Грушевського.

— І скрізь влада використовує правоохоронні органи.

— Ці органи й досі побудовані за радянським зразком. Поки що намагання реформ результату не дали. Та влада й не хоче реформ, бо ці органи — щоб нікого не образити з чесних працівників — сторож режиму. Сьогодні в Київ стягнуто величезні сили міліції. Що вони роблять? Не захищають народ, а охороняють владу від народу.

Жорстоке поводження з людьми. Мені кажуть: а що ж міліція має робити, коли в них жбурляють “коктейлі Молотова”? Я ніколи не підтримував радикалів, але не можу зараз засуджувати, бо їх довели до такого стану.

Є чіткі інструкції застосування спецзасобів. Світлошумову гранату не повинні кидати ближче, ніж за 2 метри до людей. Гумовими кулями або такими, які їх замінюють, повинні стріляти зі спеціального пристрою з відстані не ближче 40 метрів до людей. І стріляти можна лише по нижніх кінцівках, навіть нижче коліна. А прицільна стрільба взагалі не повинна вестися. Водомети, згідно з конвенцією з прав людини, не можна застосовувати при температурі нижче +4 градуси. Те, що міліція розказує, нібито на Грушевського водометами гасили пожежу, це брехня. Я професіонал і бачив, як саме вони “гасили пожежу”.

У якому правовому полі перебувають люди і міліція? Люди висловлюють свою волю, коли влада їх не чує, коли починає вважати їх бидлом. І люди не можуть реагувати по-іншому. Міліція ж працює в правовому полі і не повинна виходити за його межі, не має права бити людей, а силу має застосовувати лише до злочинців.

Чому влада до сьогодні нікого не притягла до відповідальності за побиття людей? Обмежуються цапами-відбувайлами: Попов, Сівкович, Коряк... Згідно із законом про міліцію, вона підпорядкована безпосередньо міністру внутрішніх справ. Звичайно ж, і такі спецпідрозділи, як “Беркут”, який узагалі називається — резерв міністра внутрішніх справ. І тільки міністр має право віддати команду тому ж Коряку на застосування “Беркута”.

— Тобто Коряк, на той момент начальник міліції столиці, не міг сам дати наказ “Беркуту” розганяти Майдан?

— Звичайно. І то все розмови про Попова, Сівковича, Коряка... Лише міністр дає наказ, а за його відсутності — заступник міністра. Я більш ніж переконаний, що наказ Коряку віддав міністр Захарченко.

У міліції я прослужив 28 років, від сержанта до генерала, і мені боляче, що сьогодні з неї зробили якусь жандармську команду.

— Якими ж мають бути правоохоронні органи в демократичній, правовій державі?

— Неможливо реформувати міліцію без реформ усіх інших правоохоронних органів, бо це взаємопов’язано. У нас цих органів багато і часто вони дублюють функції один одного.

Реформи неможливі без оновлення законодавчої бази. Потрібні закони, які б унеможливили використання міліції й інших органів у тому, в чому їх зараз використовують.

Ще одна проблема: приходить чергова нова влада, і одразу ж змінюють керівництво міліції на місцях, в областях. Генпрокуратура якось намагається захистити своїх працівників. У закон про прокуратуру внесли положення, що прокурорські працівники підписують контракт на 5 років, і там є вичерпний перелік причин, з яких їх можна звільнити. Ми повинні узаконити ці питання по всіх спеціальних службах. А поки що керівники міліцейських підрозділів є заручниками системи. Хоча вони б теж мали укладати контракт із державою.

Продовжу щодо реформ в органах. Ось, реформують прокуратуру. Але вона й досі може “влазити”, куди завгодно. А прокуратурі треба залишити лише контроль за законністю під час розслідування кримінальних справ і проведенні оперативно-розшукової діяльності. І ще — підтримку державного звинувачення в судах. Це все. Слідство у прокуратури треба забрати, бо не може контролювати сам себе той, хто веде розслідування. Служба безпеки України має займатися винятково питаннями зовнішньої безпеки. Давно необхідно створити єдину слідчу структуру держави не при Генпрокуратурі, не при міліції, а єдину вертикаль, як і МВС.

— Болюча нині тема — спецпідрозділи, “Беркут” та інші, їх чимало.

— У нас досі нема закону про спецпідрозділи. І потрібна окрема вертикаль, нехай це називається, наприклад, Департамент силових операцій.

Міліцію варто розділити на державну та муніципальну. В загальнодержавній мають бути підрозділи карного розшуку, боротьби з організованою злочинністю, наркотиками, торгівлею людьми. Тобто, це кримінальна міліція. А муніципальна повинна бути на місцях і підпорядковуватися місцевій владі.

— У якої зараз просто немає коштів на її утримання.

— Тому й повинно бути кардинально інше формування бюджету — знизу вгору, як це є в багатьох європейських країнах. На місці, в міській раді, видніше, скільки правоохоронців тут потрібно. І керівника муніципальної міліції повинен призначати не особисто міський голова, а виконком, ще краще — сесія міськради.

Ще одна пропозиція — створення спеціального державного органу, що боротиметься з корупцією у вищих ешелонах влади. І він повинен підпорядковуватися не президенту, а парламенту. У нас кілька служб займаються розвідкою. Для чого це дублювання?

— Серед нинішніх пропозицій Юрія Луценка є й тотальне очищення міліції, своєрідна люстрація. Звільнення всіх і повторне взяття на службу лише найдостойніших, решту — замінити. Кардинальний захід?

— Міліцію потрібно люструвати. Але якщо не створити нового законодавства, буде все те саме.

— Чи відчуває себе людина захищеною державою в особі її правоохоронних органів? Запитання риторичне. Особливо якщо дійти до “низів”: у селах люди, особливо старі, — це просто беззахисні жертви злодіїв, грабіжників.

— А чому дивуватися? Згідно з нормою, дільничний інспектор має обслуговувати на селі не більш як 3 тисячі мешканців. У нас же один дільничний на 5—6 сіл... І жалюгідне матеріально-технічне забезпечення. Адже фінансування йде згори, і до низів не доходить нічого. Тому тим більше треба говорити про створення місцевої муніципальної міліції з належним фінансуванням.

— Ще одна тема нашої розмови — корупція, корумповане суспільство. Правоохоронні органи — частина цього суспільства, але дуже сумно, що корумповані саме структури, які покликані стояти на сторожі закону і справедливості. Ви з цим зіткнулися особисто, з цією “вертикаллю поборів”, коли пішли у відставку генералом у 49 років.

— Через кілька місяців після відставки до мене звернулися певні люди з пропозицією попрацювати на відповідальній посаді — керівника обласного державного підприємства, в одній державній системі. Але, кажуть, слід поїхати на співбесіду у столицю в наш главк. Там мене заводять до якогось десятого помічника керівника главку. І той каже, що треба буде платити “професійні внески”: за те, що мене візьмуть на посаду, я маю заплатити 50 тисяч доларів. І щомісяця теж вносити дуже велику суму. Звідки цей “тариф”? Мені кажуть: ця установа заробила за рік 12 мільйонів гривень, видаючи ліцензії підприємцям. Ось у главку й порахували, що таку ж суму можна “добути” додатково, тому я маю возити з цього данину. Я сказав чиновнику: якби я не був такою толерантною людиною, то набив би вам пику просто тут. Він навіть не злякався, просто посміхнувся.

— Знаю, Вам пропонували повернутися і в органи внутрішніх справ.

— Пропонували. Якщо я заплачу “внесок” — 500—600 тисяч доларів за призначення на посаду начальника обласної міліції якогось з регіонів.

Я на це відповів: “Я не платив Луценкові за те, що став начальником обласного УМВС, не возив йому гроші. І ніколи не обкладав “даниною” своїх підлеглих чи бізнесменів”. А тут — “внесок” і щомісячна “данина”, аби утриматися на посаді. Сьогодні таке по всій Україні.

Чому існує цей узаконений рекет? Бо ця гілка влади максимально централізована. Я не сумніваюсь у професіоналізмі своїх колег із Луганська, Донецька, Харкова. Але чому саме їх розставили по всій Україні? Я непогано знаю історію: окупаційна влада, загарбавши якусь країну, негайно ставила на місцях своїх намісників. У мене таке враження, що окупаційна влада скрізь розставляє тих, хто ладний продати все, зокрема й Батьківщину.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

“Найбільш активізувалася культурно-просвітницька робота у роки Української революції 1917—1920 рр.”.

Просвітянські осередки на Волині

Загарбання Польщею більшої частини західноукраїнських земель на початку 1920-х років призвело до етнополітичних змін у статусі населення регіону, а саме — поляки Західної Волині та Східної Галичини долучилися до титульної нації Другої Речі Посполитої. Натомість українці, які становили основну масу населення і проживали на своїй етнічній землі, перетворювалися на національну меншину. Всупереч міжнародним зобов’язанням польська влада не тільки не забезпечила автономію українського населення, повноту його суспільно-політичних, економічних, культурно-духовних прав, а й вдалася до протиправних методів денаціоналізації, позбавлення елементарних умов для національно-культурного життя. За влучним висловом нашого земляка Уласа Самчука, польська влада вважала, що “зрусифікована нагорі, неграмотна внизу, невиразна “тутешня” хохлатсько-малоросійська Волинь” є для них найкращим матеріалом для чергової денаціоналізації. “Немає ніякого українського народу — цинічно заявляв міністр освіти польського уряду С. Грабовський. — Український народ — це вигадки…” Далі він підкреслював, що українська проблема в Польщі буде ліквідована впродовж 25 років.

Романівська “Просвіта” у 1931 р.

Юрій СОРОКА,
доктор історичних наук,
професор

У таких умовах іноземного панування українці звернулися до виправданого методу боротьби — організації масових національних товариств різного спрямування — від політичних партій, об’єднань, культурно-просвітницьких організацій до сільськогосподарських товариств. Серед українських громадянських організацій, що діяли на Волині у міжвоєнний період, чільне місце належить культурно-освітнім товариствам краян.

Просвітянські осередки на Волині з’явилися ще в роки Першої світової війни, коли Дмитро Вітовський, майбутній провідник Української галицької армії, перебуваючи 1916 року на Ковельщині, заснував у селі Матієві “Просвіту”. Того ж року студент Київського університету Іван Федоров заклав осередок “Просвіти” у своєму рідному селі Тайкури Рівненського повіту.

Найбільш активізувалася культурно-просвітницька робота у роки Української революції 1917—1920 рр. Уже наприкінці 1917 року виникли організації “Просвіти” у Рівному, Кременці, Здолбунові, Острозі. 17 вересня 1918 року засновано “Просвіту” в Луцьку, а дещо пізніше — просвітянські товариства у Володимирі-Волинському, Дубні, Ковелі.

Потрапивши під владу Польщі, долаючи опір місцевої адміністрації, у лютому 1921 року в Луцьку скликали перший з’їзд просвітянських організацій краю. Поступово мережа просвітянських організацій покрила значну територію Волині. Луцька “Просвіта” об’єднувала понад 100 осередків і філій, у яких налічувалося понад 3,3 тис. членів. Трохи меншими були повітові товариства: Ковельське (102 і 3 тис.), Володимир-Волинське (72 і 2,3 тис.), Горохівське (48 і 1,9 тис.). 1930 року в повітових “Просвітах” Волині діяло 640 осередків і філій, що об’єднували 18,7 тис. осіб.

Одним із перших осередків культурно-просвітницької роботи в Луцькому повіті була філія “Просвіти” в селі Романів, історія утворення та діяльності якої типова для всіх сільських товариств краю.

Як і повсюди на Волині, село Романів вийшло з воєнного лихоліття розореним столипінською аграрною реформою, понищеним воєнними діями, з болісними переживаннями за поразку Української революції, з початком жорсткої полонізації регіону. Із двох православних церков у селі діяла лише Борисо-Глібська, а Свято-Михайлівська через пошкодження так і не відновила церковну службу. На початок 1920 року в школі, яка перед цим була п’ятикласною, нараховувалося лише 37 дітей.

За таких умов на початку січня 1921 року ініціативна група романівців на чолі з учителем Назаром Гутовським звернулася до Луцької повітової організації “Просвіти” з проханням: “Бажаючи відкрити в с. Романів філію Луцької “Просвіти” з відділами культурно-просвітним та драматичним, ми, члени ініціативного гуртка маємо честь просити Вас поклопотатися перед ким слід про дозвіл на відкриття філії та скликання перших загальних зборів. 1921 рік, 1 січня”.

Підписались: Назар Гутовський, Захарій Миронюк, Андрій Миколайчук, Лаврин Миколайчук, Яків Щебет. Всього дев’ять підписів.

Незважаючи на опір польської влади, 8 травня 1921 р. відбулися перші установчі збори філії, які головою організації обрали З. Миронюка, заступниками — Р. Ружанського, С. Мельника, секретарем — О. Гаврилюка, скарбником — Я. Щебета. Зборами філії головою драматичної секції були призначені Д. Петриченко, бібліотечної — Н. Гутовський. Встановлені були і розміри вступних і щомісячних членських внесків.

Учасники загальних зборів Луцької повітової “Просвіти” 19 травня 1929 року. Крайній справа — один із керівників Романівської “Просвіти” Володимир Гаврилюк

Із перших днів роботи організація стала центром українського культурного життя в селі: організовувала вечори з нагоди православних свят, Шевченківських днів, Свята матері та ін. Найбільшою популярністю в селі користувався самодіяльний театр.

Уже з самого початку діяльності просвітянських організацій польська адміністрація поставилася до них із пересторогою, перешкоджала їхньому розвитку. Не стала винятком і романівська філія. Насамперед влада взялася за драматичний гурток: звільнили з роботи його керівника, учителя з довоєнним стажем Д. Петриченка, заборонили проведення вистав у шкільному приміщенні. Але найбільшого удару по організації завдав призов до польської армії значної частини її членів. У такій ситуації романівська “Просвіта” в травні 1924 року призупинила свою діяльність. Однак уже 14 січня 1925 року з ініціативи З. Миронюка, Т. Данилюка, Я. Гуменюка, М. Литвинчука, П. Лопатецького та ін. було подано заявку на організацію нової філії “Просвіти”.

8 лютого 1925 р. в присутності 34 осіб установчі збори романівської філії обрали нове керівне ядро організації: головою обрали Семена Мельника, заступниками — Дмитра Петриченка та Андрія Гуменюка; секретарем — Іларіона Миколайчука, скарбником — Миколу Столярчука.

За рішенням зборів, окрім встановлення вписових 50 і щомісячних 25 грошей членських внесків, вирішили організувати хор, драматичний гурток, а також передплату українських газет, створити похідну, постійно діючу бібліотеку, помешкання філії прилаштувати в церковній сторожці. За перші чотири місяці своєї діяльності “Просвіта” поповнилася десятками нових членів. До неї увійшли Демид та Текля Каленики, Петро Степажок, Максим Горбатюк, Терешко Поліщук, Тихон Пугінець, Людмила Демидович, Данило Бондарчук, Іван Бондарчук, Остап Жабський та ін.

Важливий елемент національного виховання — проведення Шевченківських свят або, як їх називали на Волині, Шевченківських академій, започаткованих ще у 1880-х роках у родині Косачів. За змістом і програмою проведення вони були подібні у всіх куточках Волині, проте в кожній місцині відчувалося своє, оригінальне, у них завжди панував український дух. У програму святкових вечорів обов’язково входили декламація віршів поета, пісні у виконанні романівського церковного хору, вистави. На закінчення свята виконували “Заповіт” і національний гімн “Ще не вмерла України”.

Значну увагу романівська “Просвіта” приділяла розвитку українського шкільництва. Запроваджена в першій половині 20-х років ендецьким урядом політика на ліквідацію української школи призвела до запровадження на Волині так званих двомовних утраквістичних шкіл, де більшість предметів викладали польською мовою. У Романівській школі, яка з трирічної 1925 р. виросла на початку 30-х років у семикласну і нараховувала близько 150 учнів (з них лише 40 дітей поляків), тон задавали вчителі-поляки Олександр Загвойський із дружиною та Марія Куровська. В селі, як і по всьому краю, відбулася плебісцитна кампанія зі збору підписів щодо навчання дітей українською мовою. Проте державна адміністрація не дослухалася до бажань населення і надалі намагалася нищити українське шкільництво.

Не залишилися поза увагою “Просвіти” і проблеми, пов’язані з діяльністю православної церкви. На Волині з 1 млн 427 тис. населення 99,4 % були православними. Але вже в перші повоєнні роки православна церква на українських землях під владою Польщі залишалася уламком церкви російської, а її керівні органи перебували за межами Речі Посполитої. Православ’я потребувало змін, реорганізації, перебудови і пристосування свого життя до умов тогочасної Польщі. Окрім цього переважна більшість православного духовенства

1936 рік. Відзначення десятої річниці з дня смерті Симона Петлюри

була російською не тільки за національністю, а й за духом і переконаннями. У Романові склалася взагалі парадоксальна ситуація, коли ще до війни російська влада призначила священиком чеха за національністю Володимира Заха, який, на думку парафіян, “не дуже сприяв до всього українського”.

Вплив Романівської “Просвіти” на церковний причет дозволив поступово українізувати церковне богослужіння: на кошти філії закупили українські церковні ноти, богослужіння набувало характеру українського, національного, псаломщиком став член “Просвіти” Яків Лобурський. Просвітяни, як і всі мешканці села, активно підтримали ідею скликання в Луцьку Українського церковного з’їзду і створення Української Автокефальної Православної Церкви в Польщі. Під тиском мирян митрополит Діонисій у серпні 1928 року був змушений визнати домагання українців справедливими й у виданій відозві дозволив вживання рідної мови при відправленні літургії.

“Просвіта” не тільки стала центром українського культурного життя на селі, а й доклала чимало зусиль для розвитку кооперативного руху. Вже 1921 року за участю Луцької “Просвіти” постало перше “Сільськогосподарське товариство”, а 1924-го відкрили український кооперативний банк, кооперативні, бухгалтерські, молочарські курси та інші.

Від романівської філії на ці курси послали Миколу Демчука та Миколу Гоюка (останній був поставлений склепарем у селі).

“Просвіта” притягувала до себе дедалі більше односельців, насамперед молодь. У 1928—1930 роках її членами стали Бобровський Яків, Бобровський Петро, Павельчук Петро, Демидович Мирон, Бондарчук Кирило, Бондарчук Федір, Люба та Олександр Унгери, Добровольський Федір, Іванюк Дем’ян, Левчук Василь, Приходько Кирило, Лоб Степан, Кальнюк Оксана та багато інших. Станом на березень 1931 року романівська “Просвіта” нараховувала 162 члени. Членські внески, численні пожертвування, зароблені гроші від діяльності самодіяльного театру дозволили організації мати власну печатку, розширити передплату на українські газети й журнали, виплачувати кошти за оренду приміщень, запозичення костюмів, перук і декорацій на вистави, поновлення бібліотеки.

Розмаїтий характер діяльності волинських просвітян дуже непокоїв польську владу, метою якої була повна полонізація українців. Адміністративний тиск і репресії були постійними та всеохопними. Втілюючи в життя політику державної асиміляції українців, новий волинський воєвода Генрик Юзевський, затверджений на посаду 30 червня 1928 року, почав поступово втілювати в життя так звану нову “волинську політику”, суть якої декларувалася просто: або безоглядна підтримка влади, або ж репресії до нелояльних груп, які ставлять свої вимоги. Заборонами і репресіями нова адміністрація прагнула спочатку стримати, а згодом припинити розвиток “Просвіт”. Влада відмовлялася перереєстровувати осередки “Просвіт” під різними приводами: забороняла вистави, робила обшуки, арешти, знищувала майно просвітян. Лише за період із 1932-го до 1936 р. на Волині під тиском влади ліквідовано 263 осередки “Просвіт”.

У таких умовах 16 серпня 1932 року Г. Юзевський ухвалив рішення про призупинення діяльності Луцької повітової “Просвіти”. 1 липня 1934 року відбулися збори цього товариства, після чого воно припинило свою діяльність.

Романівська просвітницька організація протрималася до 21 липня.

Влада розуміла, що утворений культурно-освітній простір потрібно чимось заповнити, тому воєвода почав сприяти створенню мереж нової суспільної організації, якою стали “Просвітянські хати”. Такі організації діяли лише на Волині і під впливом лояльної до польської влади партії — Волинського українського об’єднання (ВУО), яке виникло у Луцьку в червні 1931 р.

Із виникненням “Просвітянських хат” колишні члени “Просвіти” на місцях намагалися використати легальність діяльності їх у національних інтересах. Романівська “Просвітянська хата”, яку організували 1935 року, лише декларативно підтримувала ідею польсько-української співпраці, насправді намагалася проводити активну роботу щодо піднесення культурно-освітнього рівня односельців. З цією метою влаштовували вечори з нагоди Різдва, Шевченківських днів, Свята матері, урочистості, присвячені історичним особам і подіям — універсалам Центральної Ради, Симона Петлюри та ін.

Швидкий ріст організаційної мережі “Просвітянських хат” та “Рідних хат”, вплив на їхню роботу українського національного руху почав непокоїти польську владу, яка від 1937 року взяла курс на згортання і цих організацій. Незважаючи на всі зусилля діячів ВУО, “Просвітянські хати” так і не змогли повноцінно замінити заборонені “Просвіти”, хоча сприяли збереженню української культури, виховували любов до української книги, пісні, драматургії у складних умовах польської дійсності.

Учні Романівської школи на початку 1930-х років

«Повій, вітре...»

Василь ГОРБАТЮК,
директор Хмельницького обласного літературного музею

Восени 1849 року у Подільській духовній семінарії у Кам’янці на Смотричі разом із десятками ровесників почав навчатися 15-річний випускник Шаргородської духовної школи Степан Руданський. Період навчання у цьому місті (до 1856 року) став особливим у долі юнака — тут на повну силу виявилося його захоплення народною творчістю, тут він і сам став на письменницьку стезю.

Син сільського священика (народився Степан Васильович Руданський 6 січня 1834 року в с. Хомутинці Вінницького повіту Подільської губернії), він змалечку любив бувати серед простого люду. В губернському ж місті семінарист часто бував на ярмарках, на весіллях і вечорницях, вслухався у мову, записував історії, прислів’я, приказки, бувальщини, пісні. 1852 року Степан Руданський упорядкував два рукописні зшитки українських народних пісень, зібраних на Поділлі: перший том містив, як зазначав сам укладач, “пісні любовні”, другий — “козацькі, бурлацькі, рекрутські, весільні, великодні і так собі”.

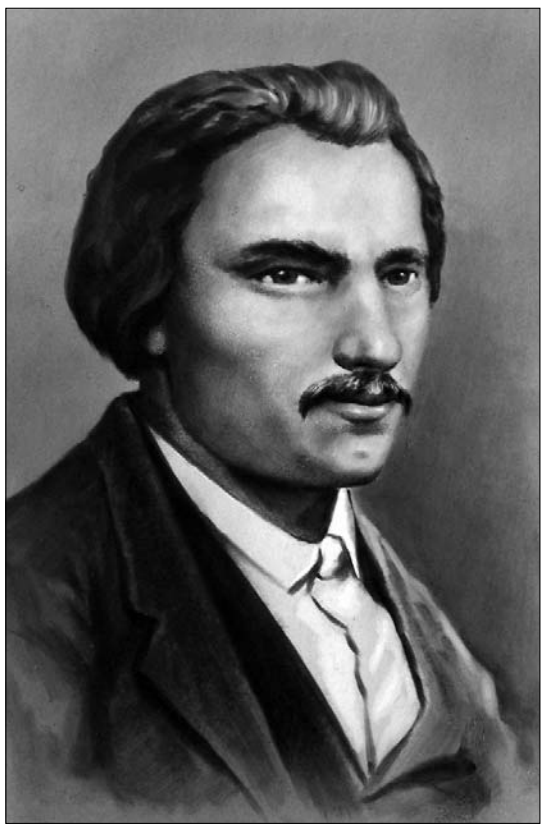

У семінарські роки Руданський написав і перші оригінальні ліричні поезії (“Сиротина я безродний”, “Ти не моя”, “Мене забудь”, “Пісня” (“Не дивуйтесь, добрі люди”), зробив переклад із польської мови популярного романсу “Чорний колір” і шістьох балад, близьких за обсягом до поем (“Два трупи”, “Вечорниці”, “Упир”, “Хрест на горі”, “Розмай”, “Люба”).

У Кам’янці-Подільському молодий семінарист покохав доньку своєї квартирної господині — красуню Марію Княгницьку. 21-літній Степан заручився згодою дівчини на одруження. Та коли юнак, знехтувавши можливістю зробити блискучу духовну кар’єру, замість Петербурзької духовної академії вступив до медико-хірургічної, мати Марії заборонила доньці й думати про Руданського. Через рік Марія стала дружиною Івана Квартировича, однокашника Степана по семінарії та квартирі. Тоді й народився у далекому Петербурзі вірш “Повій, вітре, на Вкраїну”, що згодом став знаменитою піснею (композитор — Людмила Александрова).

“Повій, вітре, на Вкраїну” — таку назву мав і літературно-мистецький вечір, присвячений 180-річчю з дня народження Степана Руданського, що відбувся у Хмельницькому обласному літературному музеї. У виконанні Марії Маковської звучала й однойменна пісня, науковий співробітник музею Яна Янчишина розповіла про Подільський період життя і творчості поета, а голова Хмельницької крайової організації Всеукраїнського лікарського Товариства Борис Ткач зупинився на питаннях лікарської діяльності Степана Руданського та його внеску в санітарно-екологічний розвиток Ялти, де наш земляк працював до кінця своїх днів (помер 3 травня 1873 року).

Ще в петербурзький період батько Степана Руданського зневажливо поставився до того, що син пише українською мовою. У відповідь Степан 5 липня 1859 року написав братові слова, які стали пророчими: “Заказують мені мою рідну мову, — заказує батько; але в мене був дід, був прадід і прапрадід — вони мені не заказали; не слухає батько моєї мови — зато мене і по смерті, може, послухають штирнадцять мільйонів моїх одномовців. Батько, може, не любить своєї мови через то, що нею у нас говорять мужики, а нібито в московщині не говорять мужики по-московськи? Да і чим ми лучче від мужика? Всі ми рівні у Бога...”

Слово Степана Руданського, його гуморески звучали на вечорі у виконанні хмельницьких школярів Владислава Маковського і Максима Вавринчука. Присутні — а це були медичні працівники обласного центру та їхні рідні — переглянули й книжково-документальну виставку, присвячену ювілею поета, перекладача, етнографа, фольклориста.

Особливого колориту вечору надали мелодії струнного квартету “Квартаніма” Хмельницького музичного училища імені Владислава Заремби. До речі, саме подільський композитор В. Заремба (1833—1902) аранжував для голосу й фортепіано пісню “Повій, вітре, на Вкраїну”. Як і ще один романс Людмили Александрової — “Дивлюсь я на небо” на слова українського поета-романтика Михайла Петренка.

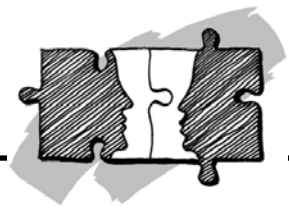

“Злиття спецслужб із криміналом є характерною ознакою державної деградації”.

Криниця за колючим дротом, або Пісня про журавку

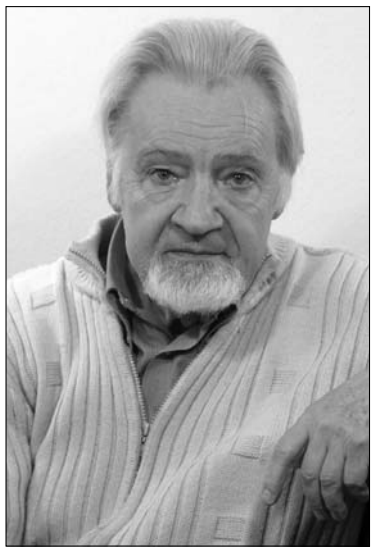

Володимир ВОЙТЕНКО,
професор

Іде чернець у Вишгород
На Київ дивитись,
Та посидіть на пригорі
Та хоч пожуритись.
Іде чернець дзвонковую
У яр воду пити,
Та згадує, як то тяжко
Було жити в світі...
Бере Письмо Святе в руки,
Голосно читає...
А думкою чернець старий
Далеко літає.

Тарас Шевченко,
“Чернець” (1847)

“Іде чернець дзвонковую // У яр воду пити”, — ці слова викарбувані на цямрині Дзвонкової криниці, в давні роки викопаної біля Межигірського Спаса. 1843 р. Шевченко тут малював те, що лишилося після перебудови прихистку для козаків-ветеранів. Невідомо, коли криницю вшанували Тарасовими словами, коли звели над нею капличку. Сьогодні вірним із Вишгорода і Нових Петрівців перешкоджають брати на Водохреща воду зі старого джерела, боячись, щоб у нинішнього домовласника не жбурнули яйце. Коли 1934 року столицею УРСР став Київ, із Харкова переїхала зграя тодішніх вождів, у Межигір’ї створили урядову резиденцію. У різний час цю місцину осквернили своєю присутністю такі мерзотники, як Балицький, Постишев, Косіор, а під час окупації Києва — рейхсміністр України Еріх Кох (душогуб большевицького масштабу). Сподіваємося, що Межигір’я повернеться у власність народу як історична пам’ятка козацтва, а духовенство освятить та очистить його від скверни.

1.

Загальновідомі (в уживаній математиці) методи дозволяють об’єднати в один показник низку характеристик будь-якої держави, а відтак ранжувати останні від “найкращих” до “найгірших”. На початок 2013 р. експерти Economist Intelligence Unit запропонували для 80 країн таке ранжування, об’єднавши ВВП; тривалість життя; політичну свободу; забезпеченість роботою; сприятливість (чи несприятливість) клімату, гендерну рівність (нерівність), а також довгострокові економічні прогнози. Максимально можлива оцінка — 10 балів, а найвища реальна — 8,22 бала; таку “заробила” Швейцарія, вона й посіла перше місце. Про прискіпливість використаної шкали свідчить 16-те місце США (7,38), 17-те Німеччини (7,38), 27-ме Великої Британії (7,01). Ви питаєте про Україну? Сьогодні стало набагато гірше, ніж рік тому, а тоді ми мали 78-ме місце (4,98) — після нас лише Кенія та Нігерія. Працюючи з соціально-економічними й медико-демографічними матеріалами, завжди бачивши ранг своєї країни в чортовій дупі, втрачаєш надію. Слабка втіха — спільні совкові витоки цієї ситуації (зокрема для таких ресурсних гігантів, як Росія — 72/5,31 і Казахстан — 74/5,20). Путін, Назарбаєв, Янукович уособлюють тоталітарні складники шкали, складеної Economist Intelligence Unit. Хоч у англійській мові intelligence має інший спектр значень, ніж у вкраїнській, у цьому випадку доречне наше його розуміння: немає інтелекту, коли йдеться, скажімо, про політичну свободу під проводом трьох затятих совків. До 80 країн делікатні експерти не долучили Бєларусь з тих же міркувань, що й Північну Корею, — деякі держави (а особливо державці) перебувають нижче нуля. Проте хвороба поширюється не лише на “руководітєлєй”: совковство значної частки населення є липким і паскудним, як СНІД. Проте! У багатьох містах Півдня й Сходу (фактично вперше за їхню історію) були організовані євромайдани; тепер ця струна бринітиме в суспільній свідомості, якщо навіть паростки неприхованого українства намагатимуться затоптати.

1 листопада 1886 року в Герценівському “Колоколе” надрукували статтю “революціонера-демократа” М. Огарьова, в якій він запропонував вирішення “польського питання”, в основу поклавши депортацію з подальшою асиміляцією. Ця ідея тоді не була втілена в життя, але її широко використовували більшовики у Криму, Чечні, Калмикії і т. ін., де створювали російськомовні анклави, стверджуючи пізніше їхню “исконнорусскость”.

Українська нація чи не найбільша жертва експерименту, породженого злиттям люмпенського комунізму з імперською колонізаторською ідеологією і практикою російських шовіністів (замаскованою під вічну дружбу і державну рівноправність). Що ж до колоніального визиску України, то 1928 року була опублікована стаття економіста Михайла Волобуєва “До проблеми української економіки”, в якій містилися вимоги знищення колоніальної залежності української економіки від російської. Яка була подальша доля Волобуєва? Неважко здогадатися: розстріляли.

Канаді 1867 року надали статус “Конфедерейшн оф Кенеда”. Невідомо, що то було — держава чи не держава. Нібито вже була канадська держава, а все вирішувалося в Лондоні. А коли за океаном бунтувалися, їм по сантиметру додавали свободи. Але робили так, щоби все й далі вирішувалося в Лондоні, щоби канадець не вчився самостійно думати. Канада стала самостійною у 1939 році: оголосила війну Німеччині на два дні раніше, ніж Англія. Щоб показати — вона незалежна. Донецьким паханам забракло волі, щоб раніше Росії наважитися на підписання торговельної угоди з ЄС. Звідкіля їм знати, що європейський націоналізм як суспільне явище ведеться від Богдана Хмельницького. За словами Меріме, наш гетьман “перший в Європі винайшов боротьбу національностей” за свою державу, а не за династію. Цей чин Хмельницького потряс Європу, змінив хід політичних подій, примусив переоцінити усталені вартості. Ідеологією всіх європейських народів націоналізм став після “весни народів” 1848 року, коли революція відбулася в свідомості еліт. До слова, Юрій Косач (пагін того кореня, з якого проросла Леся Українка) написав кілька романів про українську європейськість і європейську українськість — і кожний з них є готовим сценарієм для багатосерійного фільму. Ми не бездержавна нація, але нам не пощастило з азійською сараною на північно-східному кордоні. Пробудження України (а передовсім самостійницький характер українофільства) вразив російську інтелігенцію і лишився їй незрозумілим. Уявляєте — летить-повзе комашня, а тут чорноземна оаза, засіяна житом-пшеницею. Російський філософ Г. Федотов (після революції емігрант) писав: “...ми злочинно мало цікавилися минулим України за століття, які створили її народність, її культуру, відмінну від Великоросії. Ми уявляли, за схемами російських націоналістів, що малороси, знемагаючи під польським гнітом, тільки й чекали, щоб об’єднатися з Москвою. Проте руські в польсько-литовській державі не були чужинцями. Вони ввібрали в себе багато елементів польської державності. Москва з її східним деспотизмом була їм чужою. Коли релігійні мотиви схилили козацтво до унії з Москвою, тут чекало на нього гірке розчарування. Московське віроломство не забуте досі”. Свята правда: рівноправний військово-політичний союз, на який розраховував Б. Хмельницький у Переяславі, виродився в ординську кабалу з яничарськими пільгами для козацької старшини і маніакальним прагненням зрусифікувати все — і козаків, і їхні шаблі.

Дзвонкова криниця

2.

Шановне товариство, прошу визначити — кому з українофобського політикуму належить текст (перекладений українською): 1. “Зростає шовіністичний націоналізм, який прагне до самостійності. Дедалі більші кола переходитимуть до радикального табору, який спочатку був винятково експортованим явищем, привнесеним західними українцями. Київській “Просвіті” вже вдалося розгорнути енергійну діяльність”. 2. “Чинна влада встигла перекрити не всі крани незаконного фінансування націоналістичних організацій (на зразок “Просвіти”). Галичани практично не мають нічого спільного з народом України. Бездарність брехні, яку хочуть нам нав’язати, змушує усвідомити реальність загрози, не втішаючись тим, що лобова пропаганда не ефективна”.

Знаю, що не вгадаєте, і прошу пробачення за сумний жарт. Другий фрагмент справді належить одному з міністрів уряду Азарова, а перший я запозичив із матеріалів німецької служби безпеки (Sicherheit Dienst, SD), надісланих під час Другої світової війни з Києва в Берлін.

Познайомимося з фрагментами програмових постанов Третього надзвичайного збору ОУН (серпень 1943 р.) у найтяжчий час боротьби УПА на два фронти — проти фашистської та большевицької імперій.

“Організація Українських Націоналістів бореться за Українську Самостійну Соборну Державу і за те, щоб кожна нація жила вільним життям у своїй власній самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, система вільних народів у власних самостійних державах — це єдиний лад, що дасть справедливу розв’язку національного і соціального питань у цілому світі [...] В Українській Державі влада вважатиме за найвищий свій обов’язок інтереси народу. Не маючи загарбницьких цілей, влада спрямує всі економічні ресурси та всю людську енергію на побудову нового державного порядку, справедливого соціального ладу, на економічне будівництво країни та культурне піднесення народу. У лавах ОУН борються українські селяни, робітники й інтелігенція”. Такого типу декларації є складником багатьох політичних документів, але важить передовсім програмова конкретика. До неї й перейдемо, сподіваючись, що скорочений виклад не заважатиме читачам зрозуміти гуманістичну сутність документа.

“Виходячи з того, що земля є власністю народу, українська народна влада не накидуватиме селянам однієї форми користування землею. Тому в українській державі допускатиметься індивідуальне та колективне користування землею, в залежності від волі селян;

(ми) за участь робітників у керівництві заводами, за фаховий, а не комісарсько-партійний принцип у керівництві;

(ми) за національно-державну організацію великої торгівлі, за громадсько-кооперативну дрібну торгівлю та за дрібну приватну торгівлю, за вільні базари;

(ми) за обов’язкове середнє навчання. За піднесення освіти і культури широкої народної маси шляхом поширення мережі шкіл, видавництв, бібліотек, музеїв, кіно, театрів тощо;

(ми) за вільний доступ молоді до всіх вищих навчальних закладів. За забезпечення студентства стипендіями, харчами, помешканнями та навчальним приладдям;

(ми) за повне забезпечення всіх працюючих на старість та на випадок хвороби чи каліцтва;

(ми) за широке запровадження охорони народного здоров’я; за право працюючих на безплатне користування всіма закладами охорони здоров’я;

(ми) за особливу державну опіку над дітьми і молоддю, за поширення мережі дитячих ясел та садків, санаторіїв, таборів відпочинку та спортових організацій;

(ми) за повне право національних меншостей плекати свою власну по формі і змісту національну культуру;

(ми) за рівність усіх громадян України, незалежно від їх національності, в державних та громадських правах і обов’язках, за рівне право на заробіток і відпочинок;

(ми) за вільну українську по формі і по змісту культуру, за героїчну духовність, високу мораль, за громадську солідарність, дружбу та дисципліну”.

Якщо політолог, депутат чи міністр годні об’єктивно поціновувати документи, то чому їм кісткою в горлі ОУН? Якщо політолог, депутат чи міністр не мають руйнівних кар’єрних, релігійних чи національних комплексів, то чому так затято гавкають у бік галичан і Галичини? Так, неоднозначними були (і не могли в тій ситуації не бути) дії УПА; між большевицьким ковадлом і фашистським молотом неможливо знайти прийнятну для всіх (тоді й сьогодні) тактичну лінію. Передумови цього не можна знайти в пакті Молотова-Ріббентропа і секретних додатках до нього. Сьогодні ці слова — банальність, але 70 років тому це була кров. Сьогодні ця кров повернулася на євромайдани. Німецьких фашистів немає, проте “беркутня” тримає на морозі роздягненого мітингувальника. Я пригадав те, що вперше бачив на власні очі в грудні 1941-го року. По київському шосе на відрізку Вацьків-Смоківка вздовж колони військовополонених німець прикладом гнав голого хлопчину, а коли той упав, застрелив і скинув тіло ногою в канаву. Чи входить до муштри “Беркута” відповідь на привітання “Зіг хайль”? Утім, врадіївські ґвалтівники й садисти були міліціонерами і не входили до спецзагонів. А т. зв. “тітушки” взагалі не мають офіційного стосунку до правоохоронних служб — проте на замовлення останніх виконують усіляку (зокрема й “мокру”) роботу. Злиття спецслужб із криміналом є характерною ознакою державної деградації. Ми з вами і гром. Янукович (має досвід двох

особистих “ходок в зону”) по-різному сприймаємо світ. Гасло “Банду геть!”, спричинене сумнівними витівками Кравченка та його “орлів”, сьогодні набуло буквального сенсу. “Банда” — це про кримінальну супряж міліції, “беркутів” і “тітушок”. Але маємо бути свідомі: недолюдки й недоумки, про яких мова, виросли здебільшого в роки незалежності. Ставали й стали такими не за два місяці євромайданів. Молодь, яка деградувала (навіть один снайпер, що всадив чотири кулі в хлопчину-вірменина, що декламував вірші Шевченка), — реальна загроза нашому майбуттю.

3.

Маю обидві повісті Тодося Осьмачки в одній книжці на жовтому папері і в благенькій обкладинці (К., Наукова думка, 2002, 424 с.) — “Старший боярин” і “Ротонда душогубців”. Навмання розкривши першу і прочитавши кількадесят рядків, можна захлинутися від любові до неї — своєї України, побаченої Осьмачкою водночас щасливими, сумними, розчуленими та іронічними очима; побаченої безперечно Гоголівським поглядом — хіба що раніше, ніж дозволяє сюжет, притьмареним передчуттям трагедії. “Ротонда душогубців” — душевна кривда й отрута, екстраговані з того ж таки українського сприйняття світу і концентровані до щільності свинцю. Не знаю, як і чому потрапила на обкладинку позначка “Бібліотека школяра”; не давайте цього дітям, доки не читатимете самі (та пересвідчитеся, що маєте силу прочитати до кінця).

“Сталін почав пробігати очима список перед собою і проказав: “Казько...” І в третім ряду устав рижий, худенький і невеличкий чоловічок: “Я”. — “Що ти робив?” — “Був катом”. — “Де?” — “У київській Лук’янівській тюрмі”. — “Мотузка?” — “Я тут... Може перейти ближче?” — “Стій там... яким фахом ти жив до сьогоднішнього вечора?” — “Катом. У Москві, в Бутирці”. — “Українець?” — “Так і єсть”. — “Який у тебе був перший вчинок?” — “Я в селі Вирлівці на Україні вбив колишнього царського поліцая. І разом з ним убив його жінку й два хлопчики. А дівчинки не встиг... їй було вісім років, і вона втекла”. — “А хто ж він тобі був, той поліцай?” — “Кум”. — “А як же це ти свого кума?” — “ЧеКа викликала в район і сказала, що як не покажу ніякої революції, то вночі спалять мене разом з хатою. І я показав”.

А та дівчинка ходила по людях і співала “журавки”. Спочатку в пісні говорилося про степ і про високі гори, і про самотніх журавлят, що голодні ждуть у гнізді батька й матір. І про те, як прилетів журавель, приніс їжу. І про те, як мисливець убив журавля, а журавлят повидирав з гнізда і забрав із собою. Нарешті в пісні говорилося про те, як прилетіла журавка та, нікого не знайшовши, дуже затужила.

Нелюдські ситуації народжують і героїв, і катів. Осьмачка писав про те, що передувало колективізації, Голодомору, репресіям, війні, ще одному голоду, полюванню на дисидентів... Сьогодні нова ланка нескінченого ланцюга. На наших очах робиться історія. Європа, що почала закисати в багатстві та фарисействі, або оновиться разом із Україною, або — за давнім передбаченням Шпенглера — втрапить у полосу занепаду. Та за будь-яких обставин Шевченко в нас був, Осьмачка — був, “і буде син, і буде мати, і будуть люде на землі”.

Заява

Правління Луганського обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

У ніч із 28 на 29 січня 2014 року в Луганську невідомі позвірячому побили місцевого “майданівця”, громадського діяча, журналіста, кореспондента Громадського телебачення й газети “Вільний репортер”, члена “Просвіти” Всеволода Филимоненка.

Луганське обласне об’єднання ВУТ “Просвіта” наголошує, що в умовах сьогодення, позначеного буремними революційними подіями та прагненнями української нації домогтися системних перетворень у власній державі, такі акти насильства не випадкові. Про це яскраво свідчать уже численні вбивства, викрадення, катування, побиття, залякування найсвідоміших громадян України, а також нищення їхнього майна.

Ми чітко пов’язуємо побиття В. Филимоненка зі створенням напередодні за вказівкою голови Луганської облдержадміністрації В. Пристюка та голови облради В. Голенка так званих “народних дружин” і найняттям на службу конаючому режимові донських козаків, які ще з царських часів вірою й правдою служили самодержавству — неважливо, ніколаєвсько-романовському чи путінсько-регіональному.

Тому заявляємо: відповідальність за скоєння в Луганську нападу на журналіста-просвітянина, що призвів до його серйозного травмування і покалічення, повністю лягає на бандитську владу в Україні на чолі з В. Януковичем і його намісників у Луганській області. Водночас ми впевнені, що своїми численними брутальними діями ця влада лише прискорює свій безславний кінець.

Вимагаємо від органів МВС знайти й покарати конкретних осіб, винних у скоєнні жахливого злочину. Водночас закликаємо всіх громадян України не піддаватися на провокації і погрози бездуховних політичних банкрутів. Здолати тих, хто стоїть за правду і волю, неможливо. Перемога буде за Українським народом!

Слава Україні!

Правління Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Влада, яка боїться інтелігенції і спирається на кримінал, — приречена!

Світлана ОРЕЛ

28 січня суддя Кіровського районного суду, що у Кіровограді, Євген Завгородній виніс неправосудне, несправедливе рішення, якого він, хочеться сподіватися, соромитиметься. На 60 діб залишено під вартою кандидата філологічних наук, старшого викладача кафедри української літератури Кіровоградського педагогічного університету імені В. Винниченка, голову обласного об’єднання “Просвіти” Олександра Ратушняка. Суддя зробив це на основі подання слідчого Олександра Осадчука та свідчень трьох співробітників підрозділу “Грифон”, не побажавши заслухати інших свідків.

Молодий літературознавець звинувачується за ч. 2 ст. 286 — хуліганство. Як мінімум він мав би вчинити грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжувалось особливим зухвальством або винятковим цинізмом. Частина 2 статті передбачає вчинення таких дій групою осіб і карається обмеженням волі до п’яти років. Сотні учасників народного віча, що відбулося минулої неділі на головній площі обласного центру, можуть засвідчити, що нічого подібного Олександр не вчиняв. Так, він виступав на вічі, він говорив про злочинні дії влади, яка ставить на свій захист не лише міліцію та загони спецпризначенців, а й тітушок. Саме їхню поведінку на вічі цілком можна було кваліфікувати за тією статтею, за якою звинувачують Олександра Ратушняка. Свідчити це прийшли до суду десятки людей.

Але молодий суддя не чинив правосуддя, а виконував вказівку влади, яка спирається на кримінальний сегмент, тим самим ставлячи себе на один щабель з ним. Правління обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка рішуче протестує проти такого беззаконня, вимагає негайного звільнення патріота й інтелігента Олександра Ратушняка.

Влада, яка боїться інтелігенції і спирається на кримінал, — приречена!

Є Лубенський!

Володимир БЕЗЧАСНИЙ,
голова Лубенського медіа-клубу

3 січня в Лубнах відбулися установчі збори засновників Лубенської міської громадської організації “Всеукраїнського об’єднання “Майдан”. Окрім засновників на цьому зібранні були присутні громадські активісти міста, представники опозиційних партій.

Пропозицію про створення у Лубнах міського осередку ВО “Майдан” одноголосно підтримали всі присутні на зборах. Було обрано координаційну раду лубенського “Майдану”. До неї увійшли поетеса і журналіст Наталя Баклай, голова міського об’єднання “Просвіти” імені Т. Шевченка Олександр Печора, голова обласної організації Партії захисників Вітчизни Микола Гордієнко, Олена Слобідська (міська організація партії “Удар”), адвокат Володимир Павличенко (міська організація Народного руху України), голова міської організації Всеукраїнського громадського об’єднання інвалідів “Союз. Чорнобиль. Україна” Віктор Виноградов, бандурист, голова правління ВМГО “Молода Просвіта” Віталій Мороз.

Головою координаційної ради обрали Віталія Мороза.

Відтепер лубенці, які забажають долучитися до ВО “Майдан”, зможуть це зробити, звернувшись до міської організації цього громадського об’єднання.

Чи можлива в Україні велика коаліція?

Анатоль КАМІНСЬКИЙ,
професор, громадський діяч, голова Політичної Ради Середовища УГВР

У Маніфесті ВО “Майдан”, що його 29 грудня 2013 року оголосив Олександр Турчинов перед багатотисячним зібранням на київському майдані Незалежності, серед іншого, сказано, що одним із завдань “Майдану” на найближчий час є початок реальних, а не імітаційних переговорів між владою і “Майданом”. Для цього Рада ВО “Майдану” сформує повноважну делегацію, яка матиме мандат на ведення переговорів із владою.

Того ж дня Блог Олексія Гараня опублікував пропозицію Олександра Сушка, експерта з євроінтеграції, члена Ради і її програмної комісії, в якій мовиться “про початок реальних, а не імітаційних переговорів між владою та Майданом з метою формування пакету рішень, які були б спроможні зняти гостроту політичної кризи і створити підвалини для подальшої нормалізації в країні”.

Не вдаючись в аналіз цілого Маніфесту, звернемо увагу на те, що поки що серед різних цілей, завдань і механізмів для їхнього здійснення, немає згадки про концепт евентуальної великої урядової коаліції.

Очевидно, що це не випадково. Велика коаліція як цивілізована компромісна розв’язка вимагає певного рівня політичної культури, що її в нормальних умовах мають партнери. У ситуаціях, коли в країні маємо такий чи інший двоподіл головних політичних сил і невелику різницю між ними у виборах, велика коаліція є потрібною і корисною, як було нещодавно в Німеччині. Не забуваймо, що серцевиною політичної культури є не диктатура більшості чи меншості, а гарантія політичних і соціальних прав і електоральної більшості, і меншості.

Щодо Партії регіонів важко говорити взагалі про будь-яку культуру. Партія регіонів виразно “зарепрезетувала” себе як мафіозно-бандитське олігархічне творіво, яке безоглядно, через закріплення вже створеного ним репресійно-терористичного режиму прямує до встановлення тоталітарної диктатури. У своєму засліпленні жадобою збагачення і жорстокій “беспредєльній” арогантії, базованій на розбухлих поліцейсько-військових силах і службах, ця влада нехтує навіть багатотисячними демонстраціями на площах столиці та багатьох міст і містечок України.

Тож чи доцільно сідати з таким “партнером” до столу переговорів і чого треба сподіватися від нього? Однак говорити треба.

Немає часу чекати на зміну теперішнього політичного менталітету олігархату. Переговори треба вести з реальним партнером, таким, яким він є. Ба більше, й самі переговори якраз і треба теж вести з прицілом змінити цей менталітет, який у політичному житті постійно застосовує та практикує тільки насилля, обман, фальсифікації, підкуп, шантаж, вбивства та всі інші “доблесні” засоби і методи зі старого більшовицького арсеналу. Точніше, йдеться власне про те, щоб примусити його носіїв не вживати цих методів і практик.

Інна Богословська, яка вийшла з фракції Партії регіонів і з самої партії, заявила, що, на її думку, у фракції є щонайменше 60 осіб, які не погоджуються з політикою Януковича. Але вони не пішли її слідами, бо бояться... Та їхній страх не вічний.

А сам процес мирної революції буває затяжним і завершення його триває нерідко довше, ніж хотілося б сподіватися.

Слід постійно пам’ятати, що за Януковичем і його командою стоїть Москва. І доки Кремль диригуватиме Партією регіонів, компромісу годі чекати.

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, жінки України, звертаємося до тих, у чиїх руках нині сконцентрована влада: до депутатів Партії регіонів, до суддів і прокурорів, до силових структур і до Віктора Януковича. Ще є час ухвалити зважені рішення, щоб зняти напругу в суспільстві й не розпалити громадянську війну.

Настав час проявити мужність і відвагу, мудрість і любов до свого народу. Настав час негайно знайти конструктивні рішення, які б дозволили **розпочати конституційний процес примирення нації і не затягувати його на місяці.**

Нам боляче дивитися на насильство, тортури і вбивства людей. Народ від самого початку вийшов на мирний протест, щоб продемонструвати свою відданість європейським цінностям. Влада не почула народ. І тепер нам нестерпно дивитися на те, що у лютий мороз по різні боки барикад стоять сини нашого народу. Вони не повинні бути ворогами!

Майдани України та інших країн світу прагнуть, щоб наш народ жив у вільній країні, де немає корупції, де панує справедливий закон і де кожен має право на щасливе майбутнє.

Ми, українські жінки, прагнемо повернути своїх чоловіків до мирного життя. Ми прагнемо світлої музики, доброго театру і кіно, прекрасного живопису і вільного Слова. Ми хочемо, щоб наші діти спокійно вчилися і здобували освіту. Закликаємо у рік 200-річчя нашого Генія і Пророка Тараса Шевченка зберегти в Україні НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, СОБОРНІСТЬ і ПРАВО НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР!!!

Марія МИКОЛАЙЧУК, народна артистка України, Київ;
Валентина КОВАЛЬСЬКА, народна артистка України, Київ;
Лариса КАДИРОВА, народна артистка України, Київ;
Тамара БОЙКО, заслужений діяч мистецтв, Київ;
Людмила ЖОГОЛЬ, народний художник України, Київ;
Лариса БРЮХОВЕЦЬКА, редактор журналу “КіноТеатр”, Київ;
Галина КРИВОРЧУК, продюсер серіалу “Гра долі”, Київ;
Ганна ГОРОБЕЦЬ, директор видавництва “Горобець”, Київ;
Ірина КЛЮЧКОВСЬКА, директор МІОК, Університету “Львівська політехніка”, Львів;
Галина МЕНКУШ, народна артистка України, Київ;
Галина СТЕФАНОВА, актриса, лауреат премії ім. В. Стуса, Київ;
Нонна-Анна СТЕФАНОВА, журналістка, “5 канал”, викладач КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого, Київ

Збір підписів триває

“Де той рік, де той місяць, той проклятий тиждень і день, Коли ми перестали гордиться, що ми — українці?”

«Не кажи нікому ні про кого, а кажи про себе»

Глибини поетичного слова Віктора Баранова

Микола СТЕПАНЕНКО,
Полтава

Одинокість — добре це чи зле? Якщо по-філософськи мислити, то так і ні. Когось вона захоплює, а комусь видається дивною. Одні прагнуть зрозуміти самітників, тоді як інші засуджують їхні діяння й поривання. Примиряє всіх той сам-самісінький або один із небагатьох, хто, відокремившись від усього втрадиційненого, вибудовує за власними законами свій, ні з чиїм не схожий мистецький храм. У нього воліють потрапити навіть прихильники всього заскорузлого, які за щоденними суєтностями, за постійними шуканнями кращого не запримічають принад посланого Богом життя. Даром творчого одиноцтва, притягування до свого самобутнього — інтелектуального й високохудожнього — поетичного, прозового, публіцистичного слова доля наділила відомого письменника сучасності Віктора Баранова.

Баранов — постать самотня в сучасній поезії.
Михайло Слабошпицький

Це ім’я на українському слуху, воно добре знане за межами нашої держави: 1989 року поет звернувся до співвітчизників зі своїм докірливим запитанням про те, чи маємо національну гідність, чи вифорумували національну ідентичність, і сам дав на нього мудру, однозначну, сповнену криштально чистої моралі відповідь:

Я запитую в себе, питаю у вас, у людей,
Я питаю в книжок, роззираюсь
на кожній сторінці —
Де той рік, де той місяць,
той проклятий тиждень і день,
Коли ми перестали гордиться, що ми —
українці?

* * *

Українці мої! Дай нам, Боже, і щастя,
і сил.
Можна жити й хохлом — і не згіркне
від того хлібина.
Тільки хто ж колись небо нахилить
до ваших могил,
Як не зраджена вами, зневажена вами
Вкраїна...

Вірш, що відразу влився в народнопоетичну стихію, став піснею, а як точніше, то “справжнім патріотичним хітом” (Михайло Слабошпицький), допомагав виборювати незалежність, просвітлювати затуманену імперською ідеологією людську свідомість.

Твір “До українців” — осердя тільки-но опублікованої збірки “Отав невидима душа”. Вона, задекларовано в анотованому викладі, має потужну енергетику й високий естетичний заряд, а ще переконує в тому, що в її автора — низький больовий поріг. Це — чи не найосновніша з-поміж усіх його літературних чеснот. Назва збірки романтично-реалістична. Віктор Баранов зібрав щедрий ужинок на своєму мистецькому полі, та це, ділиться він своїми планами, — лишень початок великої задуманої на многоліття справи. Вірші Баранова в метафоричному баченні — отава, себто трава, що відросла на місці скошеної, але не висушена, не складена в копиці чи стоги, навіть не прив’яла, а та, яку тримають про свято, якою застеляють долівку в хаті на Трійцю або яку кладуть у Різдвяну ніч на покуть і ставлять на неї кутю та узвар. Поет своїм черговим промовистим приходом до шанувальників, які нетерпляче чекали цього, засвідчує період свого нового — зрілого й досконалого — цвітіння, коли його душа жагуче запрагла нового слова й віднайшла його. З романтичного піднебесся вона спустилася на грішну землю і бажає понад усе скрізь навести лад, бо злу немає меж, а терпець уже вривається, бо в “нетрищах календаря / Щезають дати. / І сіється космічний пил / На мовчазні хрести могил, / І плаче мати”. Душа, читаємо між рядків, не темний ліс, а видимий і водночас незбагненний внутрішній світ з усіма його настроями, почуттями, переживаннями, перемінами й оновленнями, з безсмертною нематеріальною основою в людині, що становить суть її єства:

Душа іще не настраждалась
І через те іще жива...
Сховавши під коріння жалість,
Трава рости не забува
І світ отавами дивує,
Себе в них вкотре воскреша.

Погоджуємося з Михайлом Слабошпицьким, який добре знається на сучасній літературі й уміє тонко аналізувати її, що Віктор Баранов — “постать самотня в сучасній поезії”. Його поетично-прозово-публіцистичні твори, які з’являлися зазвичай почергово, а бувало, і синхронно, мають вишукану, оригінальну, але не позбавлену природних обрисів форму, що відразу причаровує й бере в духовний полон усякого, хто осягає, розтаємничує її. А це тому, що вся римована і неримована лірика — виквіт словесно вигравіруваної думки про наші радощі й болі, земні гріхи і спокутування їх, що вона йде з серця, ллється з душі, постає як виклики часу, як миттєва й дієва реакція на все, що чиниться довкруги.

Михайло Слабошпицький пояснює самотинність Віктора Баранова тим, що “його не підхопила жодна з тодішніх літературних хвиль. Не “записався” він ні до престижної тоді “Київської школи”, чиє коло, якщо зарахувати туди всіх статистів та епігонів, було значно ширшим, аніж сьогодні значиться в літературних святцях. Не взорувався він і на потужні поетичні особистості... (одні з них дебютували трохи раніше за нього, другі рівночасно, треті трохи пізніше, але всі вони були поряд і могли легко одне на одного впливати); але Баранов усе тримався осібно й терпляче виробляв свої “фірмові” літературні прийоми”. Є в цьому і якісь приховані причини — самодостатність, упевненість у правоті звершуваної справи, красива гординя, особливий, йому лишень притаманний талант занурюватися в сучасні й минулі реалії з обов’язковою проекцією на майбутнє. Не хочеться передавати куті меду, немає аніякісінької охоти з письменника ліпити ікону. З’являється, проте, самохіть бажання, навіяне після перебування в робітні Баранова, вирізнити найприкметніші ознаки збірки “Отав невидима душа”, до якої ввійшли нові й раніше публіковані вірші, і вияскравити риси особистості її автора. Не хотілося б обтяжувати себе чиїмись думками про літературний хист Віктора Баранова. Одначе не вдалося втриматися від спокуси бодай побіжного ознайомлення з післясловом Теодозії Зарівної, якій присвячено глибоко філософський вірш із метонімічними образами сніговію, що “замітає / Чорне й червоне, і біле забілює теж”, пташиного відчаю, що “б’ється розпачливо в шибку”, весни, що “десь там озветься... голосами іриній”, а над нею “Лясне... зими замашний малахат”. Збірка рясна на посвяти — Валентині Давиденко, Михайлові Слабошпицькому, Борисові Фінкельштейну, Любові Голоті, Борисові Кириченку. Є й ще одне приурочення — Ліді. Здогадуємося, ба ні — достеменно знаємо, що воно адресоване музі — коханій дружині Лідії Петрівні. Поезія, про яку йдеться, не обарвлена інтимністю, її внутрішній ритм — мелодія двох серць, які злили в єдине ціле щасливії літа, спільність поглядів, усе те, що величаємо сімейним вогнищем. У подружнього щастя своя філософія, переконує Віктор Баранов. Воно не лише “Бальзам цілющих білих рук твоїх, / Що гоїть крик очей моїх печальних”, а й прощальний вечір, який “плавиться в свинець, / Щоб завтра знову вилитися в зустріч, / Щоб завтра знов накреслити безумство / На небі, що зодягнене в свинець”.

Услід за Теодозією Зарівною повторюємо: поетичну творчість Віктора Баранова добре ілюструє закон маятника — “з якою силою він відштовхується вліво, з такою ж відштовхується вправо”, а як точніше, то “перше відштовхування — майже інстинктивне — втекти від такої звихненої дійсності, котра виповнила його прозу — у бік власної душі, як у сховок, бо якщо нема де сховатися від решти світу, то таким сховком стаєш, природно, ти сам. Тобто твоя поезія”. Ліричний герой, а в ньому легко впізнаємо автора “Отав невидимої душі”, не замикається в собі, не зраджує свої принципи: він прагне вгамувати пекучий суспільний біль, зліквідувати несправедливість, посіяти добро і злагоду. Він, зрештою, пояснює аж заятрену притичину того, чому “поміж нами зросло негусто громохких ідей”, позаяк “Ми просто йшли, / І от за те платня: / Вже не зерно встеляє шлях, а мерва, / Та й шлях веде у безвість навмання”.

Своєю творчістю Віктор Баранов нагадує Михайлові Слабошпицькому “просвітлену мудрість пізнього Рильського”, його ліричного героя, який “збагнув і прийняв непреложну істину — йдучи дорогою життя, ми йдемо до смерті; і ніхто тут ні в чому нам не зарадить, ніхто не скасує суворого вироку, винесеного кожному життю, де перший крок у цей світ уже є першим кроком до могили”.

Серед “поетичних родичів” автора збірки “Отав невидима душа” Леонід Первомайський та Ігор Муратов. До них можна долучити ще й Панаса Мирного. І не лише через те, що ці два майстри слова надійно утримують у різні століття на своїх плечах український поетично-прозово-публіцистичний духовний простір, а й з іншої — простішої, буденнішої, власне літературної — причини: діалог Віктора Баранова зі спочилим у Бозі Миколою Сомом перегукується з жалобною суплікою, “відправленою” Панасом Мирним “на той світ Іванові Петровому синові Котляревському двадцяти двох гласних полтавської городської думи, що подали свої голоси за поставленням його пам’ятника на Протопопівській вулиці”, у якій, зокрема, мовлено про таке:

Якби ти, славний наш Іване,
Почув, що радять городяни,
Як тебе мають шанувать...
То, певне б, ти з своїм Енеєм
Нам заспівав би не тієї,
А по-московському б загнув,
Та так би голосно та круто
Скрутив словечко те, мов путь,
Щоб і глухий його почув!

Баранов повідомляє “рідному... недосяжному” Миколі Сому, який у золі умів добувати “Чисті бризки алмазів, огранених золотом слів”, вишиванки пісень якого “Землю усю облетіли”, що український світ не змінився, він “такий же, як був: трохи добрий, а більше — продажний, / І так само захеканий, і непевний, мов лисячий слід”.

Серед заслуг Віктора Баранова й те, що своїми віршами він фіксує складні шляхи української історії з тією вельми показовою засторогою, що ми “вступаємо в сліди / Позаминулої біди, / Як вовк у січні”, “Батожачи себе, немов ката”, блукаємо в трьох соснах й себе впізнаємо в блукачах. Ми, пише поет, ніяк не вийдемо зі снів, що розтяглися на століття:

У першім сні до нас приходить доля.
У другім сні являється нам воля.
У третьому — нічого взагалі
Нам не приносить вітер дикий з поля.

Жаль проймає душу, коли автор заявляє, що “Натомлено пугукує сова, / Стріляє по лісах розрив-трава, / І ми б уже й прокинутися ладні — / Та сон усе триває, все трива...” Цю думку доволі предметно передає поезія “Народна граматика” — українців губить простий і старий як світ принцип:

Я не можу,
ти не можеш,
він (вона, вона) не може.
Ми не можемо,
ви не можете,
вони не можуть...
— А хто ж може?!
— Як хто? Дід Піхто.

Та сподівання на нього ще марніші:

— Якщо там у вас геть ніхто не може,
то вже вам і сам Господь не поможе.
О!

У трьох різних у мотивному плані, а також і за формою розділах збірки — “Копання городу”, “Вітражі верлібрів”, “Сонетарій до-мінор” — майстерно вимальовано осінь, яку поет обожнює, для якого слово “осінь” — “як наркотик, / Гіпнотичний звук на два склади”, як “Найщемкіший в цілім році дотик”. Він “на осінь захворів”, завжди тривожно, урочисто стрічає її і, мабуть, тому, що в маківку цієї пори — на день Покрови Пресвятої Богородиці — мама подарувала йому життя.

З особливим щемом сприймається поезія — звернення до власної душі з проханням, аби вона, “коли із клепсидри... долі витече вся вода до краплини”, уселилася в письменника знову. Щиро вимолює він у сил неземних, щоб сталося все те в тій самій хаті, “до стін якої у повінь підступала Дніпрова вода”, “у той самий день на Святу Покрову, у той самий рік посередині віку...”

Підмурівком збірки “Отав невидима душа” поряд з уже згадуваним віршем “До українців” є оригінальна за формою поезія “Політична географія”:

Онімечена Німеччина,
Потуречена Туреччина,
Оболгарена Болгарія,
Омадярена Ungaria,
Сакартвело суть — Іверія,
Недостріляна Ічкерія,
Оспідничена Шотландія
Затюльпанена Голландія,
Геть заспівана Італія,
Вся в півнях барвистих Ґаллія,
Ословачена Словаччина,
Польщі пиха нерозтрачена,
Бабуїнська Бабуїнщина
І зросійщена Вкраїнщина.

Отож маємо всуціль зросійщену Вкраїнщину, коли ж діждемося всуціль овкраїненої Вкраїни? Сама по собі вона не з’явиться. Її треба щоденно, з ущерть наповненим добром і правдою сумлінням виборювати, і допомагатиме нам у цьому мудра настанова духовного самітника Віктора Баранова:

Задуми чорні відмолимо в Бога,
З білих пошиємо шати святі.
І — у дорогу! Бо тільки дорога
Виведе вчасно і точно к меті.

МОСКОВСЬКІ ІСТОРІЇ З УКРАЇНСЬКОЮ ПРИСУТНІСТЮ

«19 февраля 1844. Москва»

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
генеральний директор Національного культурного центру України в Москві, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Так Тарас Шевченко датував свій вірш “Чигрине, Чигрине...”, написаний у Москві. Докладно аналізуючи цю поезію, Юрій Барабаш справедливо вказав на те, що в розмаїтті висловлених у літературі точок зору і припущень щодо “Чигрине, Чигрине...” “випадає один чинник, як видається, вирішальний, а саме чинник емоційний”. Тож уявімо собі цілком імовірний емоційний стан тридцятирічного генія...

Було далеко за північ, але Шевченко не спав. Лежав непорушно, широко розплющивши очі. Думав, тяжко думав-страждав... У Москву він приїхав уперше тиждень тому, його поводирем по місту став новий знайомий, професор Московського університету, земляк із українського містечка Варва, добрий козак Осип Бодянський. Він, хоч і кульгав, устиг показати багато, дуже багато... Власне, все було наяву і без чичероне.

Протягом чверть століття після наполеонівського нашестя, трьохсоттисячна Москва воскресла, як Фенікс із попелу, стрімко й невпізнанно відбудувалася, прикрасилася новими будинками та громадськими спорудами. Було відроджено архітектурний ансамбль Кремля, відбудовано Московський університет на Моховій, зведено грандіозний Манеж, сховано під землю річку Неглинну, а біля Кремля на її місці розбито красивий Александрівський сад...

Чотири сотні храмів із золотими банями, Божими хрестами: “Свята білокам’яна...” — видихнув Тарас Григорович...

Він озирався захоплений, роздивлявся вражений, і гіркі сльози дедалі більше наповнювали не лише очі, а й душу. **Безперечно, що в Москві особливо відчутними стали для Шевченка нагадування всезнаючого Бодянського з історії козацької України, суголосні з його болючими переживаннями: не вернуться запорожці, не встануть гетьмани, не покриють Україну червоні жупани.**

Тарас Григорович рвучко перевернувся в ліжку, згадуючи, як Осип Максимович привів його на Арбатську площу й показав те місце, звідки козаки гетьмана Петра Сагайдачного штурмували Москву на Покрову в 1618 р. Та ще й нагадав слова Мар’яни з Шевченкової історичної п’єси “Никита Гайдай” про те, “как Сагайдачный с козаками Москву и Польшу воевал”... Ох, цей Бодянський має таки запорозьку душу!

Тоді й спалахнуло раптом у Шевченковій свідомості гірке запитання, на яке ми й досі не відповіли вповні:

За що ж боролись ми з ляхами?
За що ж ми різались з ордами?
За що скородили списами
Московські ребра?

Як же довго українському народу не давали почути саме ці слова свого пророка! Царські чиновники III відділу, тільки-но вірш потрапив у їхні руки, відкреслили цитовані рядки, позначивши — “нотабене”. Далі — більше. У Шевченковому “Кобзарі”, виданому 1867 р., у поетовому тексті було зроблено грубу підміну — замість “московські ребра” з’явилися... “татарські ребра”. Навіть Михайло Грушевський, який ще в сімнадцять років писав про те, що “руйновали козаченьки московськії мури”, виступаючи на Шевченковому святі у Львові 1896 р., цитував якраз підправленого поета. Таке безжалісне спотворення стало “модним” у радянські часи. Іван Дзюба та Микола Жулинський влучно зауважили, що це робилося, “аби не образити Москву”. До того ж і слово “ляхами” замінили на “панами”.

...Шевченко знову й знову переживав, як він стояв неподалік од багатих кремлівських палат і соборів, а над Арбатом підіймалося сонце й святково висвічувало бані нової стрункої дзвіниці й давнього громіздкого храму святителя Тихона Амафунтського. Його незбагненно притягувала ця церква. Повільно підійшов до входу, прочитав напис: “Церква Тихона Чудотворца, что у Арбатских ворот”. Заходити не став. Бодянський розказав, що храму понад два століття, він освячений патріархом у присутності цариці Софії. Тут часто бувають професори Московського університету... Тарас Григорович уважно слухав, але, здається, не чув. Щось непояснено-тривожне поселилося в душі... Через сімнадцять років — у квітні 1861-го — у цій церкві стоятиме домовина з прахом Шевченка, звідси почнеться її дорога на кінних дрогах в Україну...

Притлумлена тривога не полишала його й уночі, перемішавшись із гострим болем за бідний, занедбаний Чигирин, який був гідний високої гетьманської долі... Надворі вже розвиднювалося, коли Тарас Григорович схопився з ліжка і швидко почав писати:

Чигрине, Чигрине,
Все на світі гине,
І святая твоя слава,
Як пилина, лине
За вітрами холодними,
В хмарі пропадає,
Над землею летять літа,
Дніпро висихає,
Розсипаються могили,
Високі могили —
Твоя слава... і про тебе,
Старче малосилий,
Ніхто й слова не промовить,
Ніхто й не покаже,
Де ти стояв. Чого стояв.
І на сміх не скаже!!

Здається, в цілому світі не було ще виплеснуто в одній поезії стільки гіркого національно-патріотичного болю. Шевченко ніколи не вивищував свій народ над іншими, але його страждання вважав історично-несправедливими, надлюдськими. Невгамовні душевні муки ставали ще пекельнішими в імперській Москві.

Так, так! Якраз присутність поета в Москві надала “Чигрине, Чигрине...” рідкісної пронизливості й скорботи за національною справою.

Наголошую на цьому, бо традиційно вважається, що “вірш написано під враженнями од відвідин Шевченком Чигирина (гетьманської столиці 1648—1676 рр.)”. Більше того, Степан Смаль-Стоцький свого часу категорично заявив, що в поезії “Чигрине, Чигрине...” “нічогісінько не вказує на... якийнебудь зв’язок із розмовами Шевченка з Бодянським...”. Очевидячки, мовляв, що Шевченко все знав і без цих розмов. Аякже, знав! Іван Дзюба влучно називає “Чигрине, Чигрине...” “своєрідною поетичною квінтесенцією пережитого і передуманого за дев’ять місяців перебування — не перебування, життя — в Україні...”.

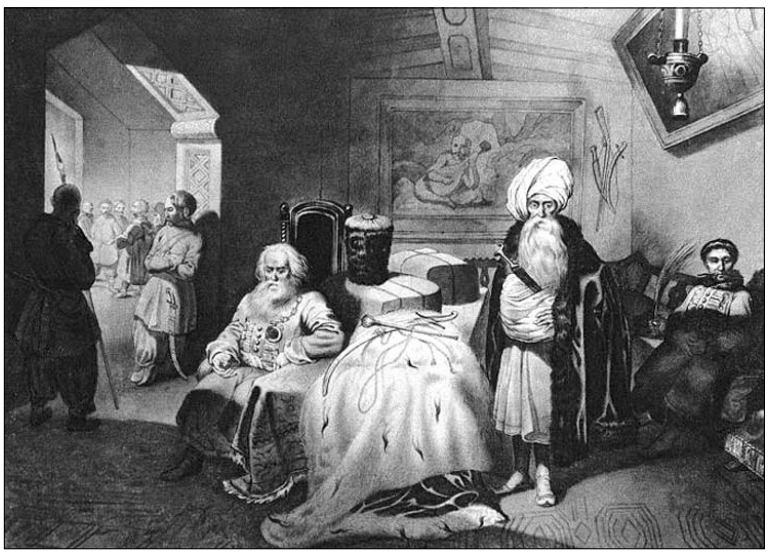

Т. Шевченко. “Дари в Чигрині 1649 року”

Усе так! **Але ніяк не можна нехтувати тим, що вірш “Чигрине, Чигрине...” був написаний у Москві! Поетичний катарсис відбувся саме в ній!**

У Москві виплеснулося й Шевченкове грізне сподівання на те, що його слово таки послужить пригнобленій Україні, а з його сліз, посіяних на виораному ним перелозі виростуть... Та послухайте самі...

Не рвіть, думи, не паліте,
Може, верну знову
Мою правду безталанну,
Моє тихе слово.
Може, викую я з його
До старого плуга
Новий леміш і чересло.
І в тяжкі упруги...
Може, зорю переліг той,
А на перелозі...
Я посію мої сльози,
Мої щирі сльози.
Може, зійдуть, і виростуть
Ножі обоюдні,
Розпанахають погане,
Гниле серце, трудне,
І виціджять сукровату,
І наллють живої
Козацької тії крові,
Чистої, святої!!!

Отже, вицідживши сукровицю з ураженого серця, наллємо в нього живої, чистої, святої козацької крові. У цих рядках незримо присутні козаки війська гетьмана Петра Сагайдачного, які, безперечно, могли взяти Москву штурмом, але відійшли від неї — йшлося про сильну, справді державну й благородну козацьку кров.

Говорячи словами Миколи Жулинського, поезія “Чигрине, Чигрине...” має “національно-ритівничий сенс”. І не менше!

В останній строфі молодий поет висловив притлумлену, але невигубну надію, що **невідворотно проросла через півтора століття в Державному гімні України:**

Спи, Чигрине, нехай гинуть
У ворога діти,
Спи, гетьмане, поки встане
Правда на сім світі.

Затим навічно зафіксував: “19 февраля 1844. Москва”.

У місті Шевченко написав один-єдиний вірш, але то був “Чигрине, Чигрине...”!

Ця поезія незаперечно свідчить, що Москва викликала у Шевченка тяжкі емоції та рефлексії, але вона й висталила його поетичний голос і почуття національної гідності та людської незалежності.

Гідно відзначимо рік 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка!

В українські організації Росії
Членам і відділенням
Об’єднання українців Росії та Федеральної національно-культурної автономії українців Росії (1993—2012 рр.)
Членам і відділенням Українського Конгресу Росії

20 січня у Москві в приміщенні Національного культурного центру України відбулося перше засідання громадського ювілейного комітету з відзначення 200-річного ювілею Тараса Шевченка.

Затверджено склад комітету:

Л. Дяченко (Український Конгрес Росії);

Ю. Барабаш, Л. Білан, В. Гіржов, Ю. Дуба, Р. Кадіров, О. Карасьова, В. Крикуненко, М. Линдюк, В. Семененко, М. Семененко, В. Скопенко, Д. Сорока, Ф. Такун (“Українці Москви”);

Т. Ключнікова (“Криниця”, Пушкінський район Московської області);

М. Куценко (“Україна”, м. Нижньовартівськ);

Є. Савенко (“Вербиченька”, м. Нижньокамськ);

Н. Литвиненко (українці Мурманська);

Л. Скрипникова, С. Рукавішнікова (“Калина”, Республіка Карелія);

Н. Романенко (“Криниця”, Хабаровський край);

М. Солоневич (українці, м. Лангепас ХМАО);

С. Паняк (українці Єкатеринбурга);

Л. Москаленко (Український хор “Горлиця”, м. Владивосток);

С. Винник (“Сірий клин”, Омськ);

Н. Томашевська (“Світанок”, Тверська область).

На засіданні розглянули організаційні питання.

Голова ювілейного комітету — Вікторія Скопенко. Заступники голови — Тетяна Ключнікова, Валерій Семененко, відповідальний секретар-речник комітету — Віктор Гіржов.

Розглянули загальний план заходів з відзначення ювілею, який запропонували українські організації Росії. Є потреба доопрацювання загального плану. Виділили найбільш значні комплекси заходів і визначили їхніх координаторів.

Відзначенню шевченківського ювілею присвятять 4-й форум української молоді Росії, який відбудеться у травні 2014 р. у Санкт-Петербурзі. Координатором молодіжного форуму ювілейний комітет визначив голову товариства “Криниця” Пушкінського району Московської області Тетяну Ключнікову.

У Санкт-Петербурзі заплановано провести великий комплекс заходів, зокрема, в Академії художеств, де Тарас Шевченко провів останні роки життя. Музично-драматичний театр “Еней” представить театральну композицію “Думи Тараса”, проведе презентацію дисків із 200 віршами Шевченка українською та російською мовами. Заплановані виставка українського шевченкознавця Руслана Теліпського “Пам’ятники Шевченку”, міжнародні наукові конференції “Т. Г. Шевченко — віхи часів”, “Т. Г. Шевченко та його петербурзьке оточення”. В Академії художеств заплановано розміщення великого Рушника, який готує у Києві Микола Степаненко. Координатор комплексу заходів у Санкт-Петербурзі Микола Линдюк.

Літературознавець, поет, перекладач, член Національної спілки письменників України та Спілки письменників Росії, заступник директора Бібліотеки української літератури в Москві Віталій Крикуненко здійснив велику роботу з **підготовки збірки нових перекладів поезії Т. Шевченка російською мовою.** До збірки увійшло понад 200 творів, які переклали М. Кобзєв, Ю. Петров, П. Панченко, В. Шевченко та інші російські поети, які добре знають українську мову, історію, культуру, що дозволило адекватно відтворити в перекладах зміст і духовну снагу поезії Т. Шевченка.

Книговидавець Федір Такун планує видати нотний збірник “Пісні на вірші Т. Шевченка”. Координатор усіх публікацій — Віктор Гіржов, котрий має забезпечити висвітлення заходів українських організацій Росії з відзначення шевченківського ювілею у ЗМІ.

Апофеозом вшанування пам’яті Великого Кобзаря українською громадою Росії має стати Всеросійський Форум української культури “Кобзар”, який відбудеться у Москві в травні 2014 р. в залі ім. Чайковського.

Робота з ушанування пам’яті Т. Шевченка триває.

Пропозиції від організацій, окремих осіб, інформацію про заходи надсилайте до громадського ювілейного комітету: pressOUR@yandex.ru, vskopenko@mail.ru, avisen40@gmail.com.

В. СЕМЕНЕНКО,
заступник голови

“Митці покликані народом для того, аби показувати світові насамперед, що життя прекрасне”.

Василь НЕВОЛОВ,
письменник, кандидат мистецтвознавства, професор

Чудесний сплав

Театральне повернення Миколи Вінграновського в хореомонодрамі “Прекрасний звір у серці” Майстерні театрального мистецтва “Сузір’я” за поетичними і прозовими творами Поета.

Вітчизна, Любов і Свобода — від самих початків творчості Великого Майстра ці поняття для Миколи Степановича Вінграновського були близькими настільки, що їхні емоційні значення раз по раз збігаються. І це не дивно, коли вдуматися і збагнути, що то є вищі символи життя. Вони з одного кореня і однієї енергії — віталістичного захвату землянина, що “встав з колін і небо взяв за зорі”. Не десь і колись, не хтось і якось — отут, на берегах Дніпра, пополудні XX століття у світі, розтерзаному безумом політик, людина відчула власну всеможність, невситиму жагу жити і творила за законами краси і передала це у своїх поезіях.

Це вдалося відчути і постановнику нової вистави. Ви не відчуєте в образах Олексія Кужельного приблизності, голої абстракції, загальних місць... Особливість його режисури (а вона, як мені видається, ще й зараз, як у справжнього майстра, перебуває в активному пошуковому періоді, проте вже сьогодні є всі підстави стверджувати, що вона саме така) полягає не в дослідженні **окремого** і не в мисленні **загальним,** бо його увагу дедалі частіше сьогодні привертають **кордони** їхнього поєднання — **перехід** образу в символ і співвідношення останнього з ідеєю світової єдності, **занурення** конкретного явища в стихію першоджерел буття.

Я сів не в той літак
Спочатку
Думав я
Що сів у той літак
Він був
З одним крилом
Другим крилом
Мав стати
Я
Я
Ним не став!

О. Кужельний, як мені здається, відчув і спробував винахідливо й талановито передати нам своє враження про непостійність і кінечність усього живого, двоїстість кожного явища.

Непевний крок свій в ніч і сад...
Сердець розбитих серцепад...
Непевний кроче мій, іди!
Непевний кроче мій, іди!!
Непевний кроче мій, іди!!!
Непевний кроче мій, не йди...

Він прагне показати гру і невисловлюваність її змістів, **мовчазні розмови** героя його вистави часом вражають, а наші глядацькі висновки з них бувають подібні до вибухів ігрових метафор.

Вінграновському була чужа метафорична ускладненість. Навпаки, його поетична мова лаконічна і ясна, однак це ясність, як казав Григір Тютюнник, абсолютного художнього слуху. “На вікна вився виноград зелений, Немов землі несказані думки”, “дитя заснуло на руці, як слово на долоні мови”, “Іван-гора над яром спину горбе, несе під гору все моє “люблю” — все це насамперед тонко спостережена реальність, не “підтасована” під задану поетичну тезу, а відображена настільки виразно й переконливо, що автор стає причетним до самого її існування: він уже не просто її відтворює, а творить.

Так і режисер... наполегливо прагне будувати зоровий образ своєї вистави (а в ній О. Кужельний є і винахідливим парадоксальним сценографом), як сплеск реалізованої задумки, як пульсуючу течію змістів, які то виникають, то згасають... Ось такий собі філософський, режисерський “пульсар”... “Прекрасний звір у серці...”, справді, прекрасний!

Людина і світ, у якому все підвладне її творчому поруху, повсякчас переходять одне в одне, існують одне в одному. З величезним художнім тактом у виставі зітерта межа між “я” і “ти”, емоційним станом і навколишньою дійсністю: “Дубовий мій костур, вечірня хода, і ти біля мене, і птиці, і стебла, в дорозі і небо над нами із тебе, і море із тебе... дорога тверда”. Це не просто цілковита єдність душі і світу, це — надійна єдність! У цій виставі, як, втім, і в поезії Вінграновського, дістає підтвердження відома довженківська теза про те, що “митці покликані народом для того, аби показувати світові насамперед, що життя прекрасне, що саме по собі воно є найбільшим і найвеличнішим з усіх мислимих благ”.

О. Кужельний вільно робить спробу поєднати в просторі й часі вигадку і реальне, земне і потойбічне, проводячи глядача крізь плетиво метафор до моменту Істини...

Щодо героя заслуженого артиста України Євгена Нищука, по суті, співавтора О. Кужельного у його роботі над виставою, — хотілось би перефразувати Декартове “Я мислю, отож я існую” на “Я граю, отож я існую”. Його ігрові метафори (його й режисера) — значною мірою це злива озорінь, відбитки його руху, що саме в матерії здобувають своє життя. Він — Homo Ludens — людина, що грає; а за Шіллером, “Людина грає тільки тоді, коли вона в повному сенсі людина, і вона буває повною мірою людиною лише тоді, коли грає”. Та Homo Ludens Євгена Нищука має обличчя героя Достоєвського; він підпорядковує свій потяг до гри пошукові Істини... Тобто, в особі його героя — Поета і Громадянина — ніби поєднуються, умовно кажучи, лицедій і священик: священик оберігає й охороняє недоторкані істини, а людина, що грає, — мирянин-пророк — дивиться в майбутнє. Ці дві царини — минулого і майбутнього, пам’яті і передбачення, — туго і міцно взаємно переплетені. (Недаремно ж у виставі так багато плетива...). І при цьому вони нерозривні.

Обдаровання цього надзвичайного актора (і громадянина теж, бо ми ж знаємо його як незмінного ведучого нашого головного волелюбного Майдану, його своєрідного камертона) ще й у тому, що він уміє подати молитву як жарт, і жарт як молитву... Про втіленого ним героя можна додати і цікаву думку Стендаля, який через ставлення до любові визначав якості іспанського характеру. Нагадаю його слова: “В іспанському народові я бачу живого представника середньовіччя. Він не знає пітьми дрібних істин, притаманних дитячій суєтності його сусідів. Він глибоко засвоїв істини важливі і має доволі розуму та волі, щоб іти за далекими висновками з них... Іспанець суворий, різкуватий, не дуже чемний, сповнений дивакуватої гордині, ніколи не займається іншими”.

Вас так ніхто не любить.
Я один.
Я вас люблю, як проклятий.
До смерті.
Земля на небі, вечір, щастя,
дим,
Роки і рік, сніги, водою стерті,
Вони мені одне лиш: ви і ви...

Відповідно до цього й інтимна лірика Вінграновського, яка, зрештою, ніколи не була мовою тільки про любов до жінки, а була мовою про духовний безмір людського всесвіту, м’якшає й випогоджується, гіркота недосяжного змінюється щемним поцінуванням дарованого на віку. Так, не можна вповні відбутися для себе, не можна віддати себе всього одній, нехай найдорожчій, людині, але можна і треба вірити в значимість свого “малого” внеску в духовну множину народу, якій даровано безсмертя. А коли ти щось до цієї множини додав — то й тобі... Це здобуте в творчому самоспаленні Миколи Вінграновського розуміння своєї ролі на землі, безілюзійне і разом із тим життєствердне, переможним контрапунктом зазвучало й у виставі Кужельного-Нищука.

Я це до чого?! На мій погляд, і мета героя Євгена Нищука полягає саме в підкоренні принципу наслідування дійсності пошукам її таємного, надчуттєвого змісту. Трохи загострюючи думку, можу додати: він нічого не знає про життя, але все знає про його сутність.

У невідому досі художню сполуку поєдналися в його творчості героїчна етика нашого народу і рідкісне відчуття прекрасного, енергія безсмертних образних значень, якими повниться світ навколо нас. “Ще пахне хвиля яблуком і тілом, і сушить голову за цвітом своїм мак”, “Я вас люблю, як сіль свою — Сиваш, як ліс у грудні свій листок останній”, “Під темними вітрилами ночей Сюди, сюди, на ці шовкові води, На синій звук любові і свободи, На синю Рось, що в снах моїх тече...” — так умів сказати тільки Микола Вінграновський. А я б додав, так може зіграти тільки Євген Нищук!

Ось і ми, коли дивимося цю виставу, то вступаємо в темну і велику царину невимовного, де панують тонкі настрої, погляд живих очей, насичена пауза, йде кристалізація метафори, і разом з актором намагаємося відгадати загадку незбагненного.

Прийшла моя пора тебе
зустріти,
Ступить на твій клекочучий
поріг!
Відмічений суворим правом
жити, —
З тобою розминутись я не міг!

На запропонованому ескізі майбутньої вистави, який може ще проґрунтовуватися, навіть дещо видозмінюватися (бо маємо ж справу з її прем’єрою, творчим актом!), та при цьому вже розумієш, що по-справжньому живим, реалістичним робить цей твір наявність у ньому ірраціонального зерна, тієї межі між свідомим і підсвідомим, надсвідомим — ніччю, первинним хаосом, світовими безоднями.

“Не слід забувати, — казав філософ Джорж де Кіріко, — що картина повинна бути відображенням глибоких почуттів і що глибоке означає дивне, а дивне є ознакою невідомого і непізнаного. Для того, щоб образ вийшов за межі людського, туди, де відсутній здоровий глузд і логіка. Таким чином він наближається до сну та мрійливості”.

Людська значущість особистості Євгена Нищука як актора, як людини, як громадянина дає йому право вийти на рівень, де не бути цілісним, оголеним, щирим духом, психікою, пам’яттю неможливо. Тут однієї гри замало.

Продемонстрований Київською академічною майстернею театрального мистецтва у цій виставі Театр — скромний і економний. Чим більше він вдається до мови натяків, тим більшу свободу дає нашій уяві, і тим відчутнішими стають його висловлювання.

Інша риса цієї вистави — її образна щедрість. Її основний підхід — порівняння, контраст, уміння побачити схожість у різному, несхожість у подібному. Рима для цієї вистави — і ритм, і спосіб руху зі збереженням рівноваги, а також спосіб повернення до сказаного раніше. Цей рух із зіткненням двох різних лексичних рядів творить найдієвіший стан його образів. З цього зіткнення і викрешується світло — світло образу.

Метафори і смислові рими вистави створюють велике насичене асоціативне поле. Одна з передумов успішної гри з речами у цій виставі це, безумовно, сам актор. Це він зрозумів режисера з півслова, і так, як і сам режисер, володіє секретами сценічного гротеску, сутність якого полягає в підкоренні внутрішніх імпульсів декоративному завданню.

Світосприйняття вистави “Прекрасний звір у серці” хочеться назвати дитячим. У його основі читається думка про єдність світу. Язицький містицизм вистави — просто магічний! Про магію небагато скажеш, тільки в дії відчуєш наявність сил та енергій, що діють на світ як на живий організм. Крізь імпресії режисера й актора проглядає думка про культуру як приховане і захищене джерело енергій.

...І ти біля мене, і птиці, і стебла.
В дорозі і небо над нами із тебе,
І море із тебе...

У тотемну епоху космос уявлявся людині таким, що розмовляє. Він говорив шелестом дерев, шумом вітру, плескотом води, птахами, тваринами, землею. “Дух, — писав М. Максимович у передмові до збірки малоросійських пісень 1827 року, — не знаходячи ще в самому собі особливих форм для повного виразу в глибині зароджених почуттів, звертається до природи, з якою він за своїм юним віком товаришує, в її мові бачить, почуває подібність свою вірніше... Тому-то знаходимо такі порівняння з навколишньою природою — такі часті бесіди з буйним вітром, дрібним дощем, чорними хмарами...”.

Ось і Олексій Кужельний з Євгеном Нищуком намагаються танцювати зі стихіями, вони у них — частка космосу, незалежна дійова особа зі своєю примхливою і жорстокою грою.

Оце і все. Найголовніше ось.
В моїх очах пітьма не ночувала
Віддайте їх, у кого світла мало
Кому прозріть в житті
не довелось!

Іскри цієї талановитої вистави, впевнений, здатні запалити мистецьке багаття!

«Різдвяна ніч» — перша національна опера

Мистецька спадщина Миколи Лисенка величезна. У цій безцінній національній спадщині особливе місце посідають його опери, яких він написав одинадцять, не враховуючи ще двадцять одну драматичну виставу, до яких композитор написав музику, співпрацюючи з колективами корифеїв українського театру.

Найвідомішу свою оперу, народно-музичну драму “Тарас Бульба” Лисенко так і не побачив на сцені, незважаючи на пропозицію Петра Ілліча Чайковського посприяти її постановці в одному з московських театрів. До “Наталки Полтавки” він написав розгорнутий фортепіанний супровід та вступ. Решту великих опер, зокрема феєрію “Утоплена”, оперу-сатиру “Енеїда” композитор оркестрував сам. Широко відомі українському глядачеві його три перші українські дитячі опери “Коза-Дереза”, “Пан-Коцький”, “Зима і весна”. Але чи не найпопулярнішою була і залишається його перша українська опера — “Різдвяна ніч”, якій минулого місяця виповнилося 140 років з часу її прем’єри.

Про історію написання і постановки “Різдвяної ночі” говоримо з завідувачкою музею М. В. Лисенка Роксаною СКОРУЛЬСЬКОЮ.

— Пані Роксано, як відомо, результатом неймовірно диких утисків російським царизмом будь-яких проявів українського життя (спочатку Емським указом 1863-го, а через два роки вжито ще жорстокіших обмежень Валуєвським циркуляром) була заборона не лише на видання книг, газет, постановок театральних вистав українською мовою, а й переклади текстів українською з російської чи будь-якої європейської мови. Як же Микола Лисенко добився від петербурзьких церберів дозволу на постановку “Різдвяної ночі”?

— Микола Віталійович Лисенко, закінчивши Лейпцизьку консерваторію й отримавши блискучу європейську професійну освіту, 1871 року остаточно оселяється в Києві. Він починає концертувати, а незабаром виникає мистецький аматорський гурток Ліндфорса-Лисенка-Старицьких. Першою їхньою спільною роботою була оперета “Чорноморці”. Поставлена вона була вперше у садочку Ліндфорсів (розташовувався у колишньому (нині зруйнованому — *Кор.*) будинку на вул. Б. Хмельницького навпроти нинішньої Національної опери України). Там, до речі, був перший український садочок і мешкала родина Ліндфорсів.

Олександр Русов

Після величезного “домашнього” успіху “Чорноморців” гурток узявся за “Різдвяну ніч”. І перша вистава “Різдвяної ночі” як оперетки в 2-х діях ішла 1873 року знову у приміщенні Ліндфорсів. Перше лібрето, подане до цензури, підписане Олександром Ліндфорсом. Офіційно він був шведом. Тож це мало справити на театральну цензуру в Петербурзі враження, що рукопис — не малоросійський, а шведський варіант. І ця невеличка хитрість тоді спрацювала. Із цього приводу М. Лисенко у листі від 7 березня 1873 р. до Г. Залюбовського писав, що “недавно отримана від Головного управління у справах друку його (тобто М. Старицького) оперета “Різдвяна ніч”, написана для сцени по Гоголю (“Ніч перед Різдвом”). Музика до неї моя. Як дасть Бог Великодня діждемо, то й на кону великого театру Київ її побачить”.

— Але ж це був ще не той варіант опери, який потім здобув таку популярність?

— Успіх перших “домашніх” вистав “Різдвяної ночі” окрилив авторів і підштовхнув їх до наступного кроку.

Софія Русова (Ліндфорс) згадувала, що переробити твір взявся Старицький. За короткий час лібрето було написано, але робота М. Лисенка над партитурою посувалася вкрай повільно — композитор був обтяжений численними приватними уроками і виданням збірників народних пісень. Траплялося, що у Миколи Віталійовича відбирали чоботи, щоб він залишався дома і зміг попрацювати над новою оперою. Але за літо він свою музичну частину роботи таки зробив. До режисерства на допомогу Старицькому запросили Павла Чубинського. “З двома режисерами, — писала Софія Русова, — звісно, добра вистава була забезпечена, але скільки виникало тут конфліктів, гумористичних подій між обома режисерами і артистами: один вимагає, щоб Оксана в нестямі, побачивши Вакулу, стояла на скрині — і покірно весела завше Ольга Олександрівна легенько скакала на стіл, що мав бути замість скрині; другий режисер, навпаки, вважав це неможливим ефектом і ховав красуню в гущу хористів; один додавав Солосі занадто ґрівуазности, другий давав їй якусь поважну витриманість. Але усі ці конфлікти, суперечки не впливали на загальний захоплений настрій, а лише додавали жвавости...”.

— Нарешті, на початку 1874 року київська театральна публіка довідалася про те, що 25 січня в Київському міському театрі відбудеться прем’єра “Різдвяної ночі” — “малоруської опери в 4-х діях. Текст по Гоголю М. П. Старицького, музика М. В. Лисенка. У декораціях, костюмах і взагалі в обстановці буде дотримана етнографічна точність. Сума, яка залишиться після покриття витрат на постановку, піде на користь голодуючих самарців”...

— Саме так і зазначалося в тогочасних афішах. “Етнографічну точність” допоміг відтворити Федір Вовк, який зробив ескізи інтер’єрів світлиць Солохи і Вакули. Василь Тарновський надав із власної багатої колекції української старовини усе необхідне не лише хатнє начиння (посуд, рогачі-кочергу-чаплійку, килими), а й запорозьке вбрання, зброю, сідло, ковальський інструмент, картини Мамая тощо для декорування сцен опери. Виконані ескізи Вовка (дуже точні копії) до опери відвідувачі нині можуть побачити в нашій музейній експозиції.

Учасники вистави “Різдвяна ніч”

— Хто виконував головні ролі?

— Оксану грала Ольга Олександрівна О’Коннор-Лисенкова. Учасниця вистави письменниця Олена Пчілка згадувала, що саме таку полтавську дівчину-“чарівниченьку” уявляв собі Гоголь, малюючи постать Оксани в “Ночі перед Різдвом”: “Надзвичайна краса, чарівний погляд карих очей, зальотний усміх, знадливість усього поводіння химерної вродливиці! Власне такою вродливицею була Ольга Олександрівна, така принада була в кожному її рухові! Здавалося, що за таку Оксану сердешний Вакула дійсно міг “і чортові душу віддати”!

Станіслав Іванович Габель, поляк родом з України, випускник Паризької консерваторії, basso cantante, якого віднайшов сам Лисенко, дав високохудожній тип останнього запорожця. Це був ідеальний Пацюк і з музичного, і зі сценічного боку. Хоч усі артисти добре виконували свої ролі, але найбільше відзначилися художньою грою, крім Габеля, Липська (Солоха), Матвіїв (дяк), студент Новицький (Чуб), Олександр Русов (Вакула) та колективна особа — хор.

Великий хор, якому Микола Віталійович у “Різдвяній ночі” відвів одне з головних місць, був справді як один актор! Та ж Олена Пчілка писала, що “величні співи колядкові, особливо “Ой ходив-бродив місяць по небі”, розмаїтні хорові співи інші, то жваві, мов хвилі, то смутні, захоплювали увагу слухачів міцно!”...

— Яке враження справила українська опера на глядачів, зокрема на рецензентів?

— Успіх “Різдвяна ніч” мала величезний, вона перевершила всі сподівання. Публіка з захопленням вітала і сам твір, і його виконання, і артистів. Упродовж кількох днів, відколи вперше на великій сцені було зіграно “Різдвяну ніч”, оперу давали ще тричі. Київ був переповнений аріями й хоровими співами з “Різдвяної ночі”, хоч Різдво минуло давно, — була масниця й незабаром мав настати великий піст.

Досить схвально відгукнулася офіційна критика на цю визначну подію в культурному житті не лише Києва, а й усієї царської Росії. Зрозуміло, що на той час українськомовної преси з відомих причин не було. Рецензії з’явилися в російських виданнях. Наприклад, “Санкт-Петербургские ведомости” опублікували велику статтю “Малорусская опера в Киеве”. У ній, зокрема, зазначалося: “...не только прибавилось новое музыкальное произведение к числу тех, которыми начинает богатеть русское искусство, но, что гораздо важнее последствиями, выступает на свет новый тип в этом искусстве...”.

— Як склалася подальша доля опери “Різдвяна ніч”?

— У захваті від “Різдвяної ночі” були не лише тонкі шанувальники прекрасного сценічного мистецтва, київський бомонд, а й пересічні театрали. Але подальша доля її не склалася. Остаточну редакцію “Різдвяної ночі” поставили в Харкові на професійній сцені 1883 року з великим успіхом, але знову — 3—4 рази.

Ще одну постановку здійснили у Києві 1904-го з нагоди ювілею Лисенка. Щоправда, ставили її українські музично-драматичні трупи, з якими (навіть зі Старицьким) Лисенко сварився через недостатній професійний рівень музичного виконання.

По його смерті відбулося кілька постановок, останньою з яких була ефектна вистава Львівської опери з нагоди 150-річчя композитора 1992 року.

Розмову вів
Микола ЦИМБАЛЮК

«Інкрустації» Ліни Костенко

Ольга СМИК,
м. Київ

У Київському академічному молодому театрі поставлена поетично-музична вистава “Інкрустації” за творами Ліни Костенко. Прем’єрний показ цієї вистави до дня народження поетеси відбувся ще 19 березня 2010 року. “Інкрустації” — це спільний проект Молодого театру та проекту “Тельнюк: Сестри” за технічної підтримки студії звукозапису “Комора”.

До вистави увійшли вірші з різних поетичних збірок авторки: “Крізь роки і печаль”, “Осінні сонети”, “Безсмертним рухом скрипаля”, “Інкрустації”, “Летючі катрени”, “Душа тисячоліть шукає себе в слові”.

Головні ролі виконують народна артистка України Лідія Вовкун і заслужені артистки України Галина і Леся Тельнюк. Лідія Вовкун читає вірші, а сестри доповнюють виставу музично-пісенним образом. Лідія Сергіївна настільки вдало зуміла передати образ поетеси, її настрій словами, жестами, мімікою, інтонацією, що слухаєш поезії, затамувавши подих. Ніжне звучання бандур і приємні голоси сестер Тельнюк яскраво доповнюють виставу.

Вдало використана й осучаснила виставу комп’ютерна графіка. Поєднання комп’ютерної технології і живої людської душі надає виставі драматичнішого звучання. Хоч вистава “Інкрустації” триває недовго, але за цей короткий час відчуваєш душевну енергетику, силу природи, силу великої поезії, що надихає жити, знову вливатися у ритм життя.

Цього року вистава “Інкрустації” відбудеться 18 лютого, як завжди у Молодому театрі. Тож усі охочі мають змогу відвідати її.